

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 19 SEPTEMBER 1923

No. 403

INHOUD

	Blz.
DE ONTWICHTING VAN DEN POSTCHEQUE EN GIRODIENST door <i>Mr. D. Orena de Jongh</i>	814
Nieuwe gevaren bij den Postcheque en Girodienst door <i>Mr. F. E. Posthumus Meyjes</i>	815
De afschaffing der Turksche Capitulaties I door <i>Prof. Mr. J. P. A. François</i>	816
De Nederlandsche Bank en de Javasche Bank. Naschriften van <i>Mr. J. Gerritzen</i> en <i>Mr. G. Vissering</i>	817
De Hooge Raad van Arbeid en de Herziening der Sociale Verzekering door <i>Ir. A. Plate</i>	818
De Britsche Colonial Preference en de Nederlandsch-Indische Theecultuur	819
De Millioenennota	820
MAANDCIJFERS:	
Postchèque en Girodienst	824
Rijkspostspaarbank	824
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	825—831
Geldkoersen. Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	
Bankstaten. Verkeerswezen.	

INSTITUUT**VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN**Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telefoon.Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.**BERICHT.**

Van de discussie tusschen de heeren *Mr. J. Gerritzen* en *Mr. G. Vissering* over de verhouding tusschen De Nederlandsche Bank en De Javasche Bank, welke discussie met de in dit nummer opgenomen naschriften gesloten wordt, is een afzonderlijke herdruk verschenen.

Als bijlage is aan dezen herdruk toegevoegd het interview van den heer *K. F. van den Berg*, Directeur, Eerste plaatsvervangend President van De Javasche Bank, tijdelijk hier te lande vertoevende.

Exemplaren zijn tot den prijs van 60 cents verkrijgbaar bij het Secretariaat van het weekblad, den boekhandel en *Nijgh & Van Ditmar's* Uitgevers-Maatschappij te Rotterdam.

18 SEPTEMBER 1923.

De geldmarkt begint reeds eenige teekenen van de mindere geldruimte te vertoonen, die meestal tegen November haar hoogtepunt bereikt. Weliswaar komt dit nog niet sterk tot uitdrukking in de noteeringen, maar dit wordt veroorzaakt door het zeer geringe aanbod van wissels en de nog steeds geringe omzetten van de Effectenmarkt. Particulier disconto was meestal niet onder $3\frac{1}{2}$ pCt. te plaatsen, enkele malen moest ook $3\frac{3}{4}$ pCt. worden toegestaan. Prolongatierente 3 pCt.

De balans van De Nederlandsche Bank geeft geen wijzigingen van groote beteekenis te zien. De post binnenlandsche wissels blijkt met een kleine f 300.000 te zijn afgenomen. Het totaal der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen bleef onveranderd f 22 millioen bedragen. De beleeningen vertoonen een stijging van f 1.1 millioen. Deze vermeerdering komt voor het grootste gedeelte voor rekening van de Hoofdbank en betreft nagenoeg uitsluitend de effectenbeleeningen.

De metaalvoorraad der Bank bleef vrijwel op dezelfde hoogte. Het renteloos voorschot aan het Rijk liep van f 9.2 millioen tot f 14.1 millioen op. De kleine stijging, die de post papier op het buitenland te zien geeft, correspondeert nagenoeg geheel met de gelijktijdige daling van de diverse rekeningen onder het actief.

De biljettencirculatie steeg van f 963.7 millioen tot f 965.6 millioen. De rekeningcourant-saldi blijken met f 2.9 millioen te zijn toegenomen. Het beschikbaar metaalsaldo stelde zich f 1.1 millioen lager dan verleden week. * * *

De Minister van Financiën stelt op Woensdag a.s. de inschrijving open op 3- en 6-maands schatkistpromessen en 4 pCt. schatkistbiljetten van 1 jaar, tot een totaal bedrag van 65 millioen gulden. * * *

Aan de daling van de Marken komt nog steeds geen einde. Na een licht herstel op Maandag werd Woensdag voor $1\frac{3}{4}$ cent per millioen verhandeld. Daarna trad opnieuw een verbetering in tot $2\frac{3}{4}$, maar gisteren werd ten slotte voor 1 cent per millioen afgedaan. Voor Francs was de stemming in den regel beter. Vooral in het begin der week trad een krachtig herstel in. Later liepen de koersen weder iets terug, maar de stemming bleef toch vast en het slot was op het hoogste punt.

LONDEN, 15 SEPTEMBER 1923.

Beschikbare middelen vonden gedurende deze geheele week beter emplooi en, hoewel de navraag bevredigd werd, bleek er geen overschot te zijn. Woensdag steeg de noteering van daggeld door niet vernieuwen van uitstaande leeningen tot 3 pCt., daalde evenwel de volgende dagen tot $2\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ pCt., terwijl aan het einde van de week kort crediet beschikbaar was tegen 2 — $\frac{1}{4}$ pCt. Zevendaagsch geld bleef $2\frac{1}{2}$ pCt.

De discontomarkt was loom en de noteeringen iets lager.

2-maands prima bankaccept	3 — $\frac{1}{8}$ pCt.
3-maands idem	$3\frac{3}{16}$ — $\frac{1}{4}$ pCt.
4-maands idem	$3\frac{1}{2}$ — $\frac{5}{8}$ pCt.
6-maands idem	$3\frac{3}{4}$ — $\frac{7}{8}$ pCt.

DE ONTWRICHTING VAN DEN POST-CHEQUE EN GIRODIENST. ¹⁾

De redactie van dit Weekblad verzoekt mij mijne bevindingen over den toestand, waarin de Postcheque- en Girodienst zich thans bevindt, te willen mededeelen. Wellicht is het niet ongewenscht, dat naast den stroom van ingezonden stukken van één groot aantal gebelgde rekeninghouders en interviews van journalisten ook een stem uit het bedrijfsleven zich laat hooren, hetgeen, voor zoover ik weet, nog niet is geschied. Ik neem dan tevens de vrijheid aan mijne uiteenzetting nog eenige verdere beschouwingen vast te knoopen.

Wel geen enkel bedrijf met een administratie die groote aantallen posten van dezelfde soort heeft te verwerken, zal het in dezen tijd zonder moderne kantoor machines kunnen stellen. De zeer belangrijke besparingen, die deze machines, mits goed toegepast, verschaffen kunnen, maken de toepassing ervan voor een modern bedrijf gebiedend; bovendien zijn netheid en accuratesse bij eene goede werking verdere aangename consequenties. Toch zijn de kantoor machines in Nederland nog niet lang in gebruik en wellicht heeft de tot besparingen dringende malaise eigenlijk den grootsten stoot gegeven aan de invoering van in Amerika reeds lang bestaande toestellen. Hoe dit ook zij, het Nederlandsche bedrijfsleven heeft eerst kortgeleden met de kantoor machines kennis gemaakt en heeft dus nog versch in het geheugen, welke kinderziekten men daarmede doormaakt. Deze zijn van drielei aard:

- 1e. nimmer voorziet men in een groot bedrijf *alle* consequenties van de invoering van een verandering;
- 2e. de machines moeten „inloopen“;
- 3e. het personeel bereikt eerst langzamerhand de snelheid, die gewenscht en mogelijk is.

Al deze factoren stemmen tot voorzichtigheid bij de toepassing. Zoo zal bijv. eene bankinstelling, die haar afdeling rekening-courant mechaniseert goed doen te beginnen met één groep daarvan, vervolgens een tweede, om dan in versneld tempo de rest der geheele afdeling op de machines over te schakelen. Op deze wijze geschiedt de invoering van een dergelijken maatregel zonder schokken.

En nu onze Postcheque- en Girodienst. Wat er ook op het financieel beleid der Directie aan te merken is, administratief, daar was men het wel over eens, liep alles uitstekend. Fouten kwamen zelden voor, ook werden de opdrachten met bekwamen spoed uitgevoerd. Op de groote postkantoren werden zeer uitgebreide administraties gevoerd, ondervinding daaromtrent was er dus genoeg, ook omtrent machines, die daar gebruikt werden, al waren die verschillende van de nieuwe van den gecentraliseerden dienst. Met verbazing vraagt men zich af hoe degenen, die zelf ondervinding hebben opgedaan op administratief gebied, die bovendien konden profiteeren van de pas opgedane ervaring van het particuliere bedrijfsleven, een fout konden begaan, die alleen een nieuweling in het vak der administratie zou kunnen maken, door het plotseling invoeren van een enorm ingrijpende verandering in de administratie, zoo groot als hier¹⁾ in Nederland bij het particuliere bedrijf wel nooit is geschied. Bedenkt men met hoeveel omzichtigheid die minder omvangrijke omzettingen plegen te geschieden, dan komt de daad van de leiders van den Postcheque- en Girodienst ons wel zeer roekeloos voor. Men heeft de moeilijkheden te gering geacht: Quem Jupiter vult perdere. . . . .

¹⁾ [Over een tweetal volgens hem te ver gaande administratieve vereenvoudigingen bij den Postcheque- en Girodienst volgt hieronder een artikel van Mr. F. E. Posthumus Meyes te Amsterdam. Dit artikel was geschreven voor de moeilijkheden uitbraken, waarin de dienst thans verkeert, doch moest tot ons leedwezen eenige weken op plaatsing wachten. — Red.]

„Het Bestuur doet een beroep op de bijzondere welwillendheid van de rekeninghouders bij de beoordeeling van de *geringe* ongemakken, welke zich *misschien* gedurende enkele dagen zullen voordoen.”

Deze slotwoorden uit een circulaire van den Directeur van den Postcheque- en Girodienst toonen wel aan, hoezeer de moeilijkheden van eene reorganisatie op groote schaal als deze dienst had te ondergaan, werden onderschat.

Intusschen het geval ligt er nu en uit den aard der zaak wast steeds de stroom van booze rekeninghouders en men geeft als eenvoudig recept: Gij hebt door centralisatie onzen schoonen dienst bedorven, welnu decentraliseert hem en de zaak is weer gezond. Doch zoo eenvoudig is het daarmede niet gesteld.

Met de cijfers van mijn vorig artikel ¹⁾ over den Postcheque- en Girodienst werd wel voldoende aangetoond, dat deze dienst onze schatkist jaarlijks veel geld kost, m.a.w. de aangesloten werden beneden kostprijs bediend. Geen porto, geen zegel, geen kosten voor giro en nog rente-vergoeding bovendien! Was het wonder, dat, naarmate men dit meer en meer merkte, het bedrijf zich zeer uitbreidde. Niemand zal een dergelijke uitbreiding gezond noemen. Wil de Postcheque- en Girodienst op zijn uitbreiding trotsch kunnen zijn, dan moet hij minstens zijn kosten dekken (natuurlijk dan nog, vide mijn vorig artikel, met inachtneming van alle factoren, ook die nu niet uit de winst- en verliesrekening blijken). Nu kon men dit op verschillende wijzen doen, bij elke manier echter moest de rekeninghouder wat inboeten van de voordeelen, die hem wat al te kwistig waren toebedeeld. De meest logische weg ware wel geweest de rente af te schaffen. Uit de betoogen van den Directeur bleek, dat deze, met het doel de resultaten (onnatuurlijk) te verbeteren, voor zijn dienst het deposito-bedrijf opeischte, daarmede m.i. het doel van het girobedrijf miskennende. Een andere weg was de kosten te verhoogen. Ook dit middel, minder wenschelijk dan het eerste, omdat het remmend werkt op het gireeren, werd niet gekozen. Gepoogd werd nu door administratieve besparing het jaarlijksch deficit te verkleinen. Op zichzelf is dit lofwaardig; intusschen zal de f 700.000,— gehoopte besparing bij de tegenvallers, die blijkbaar in grooten getale aanwezig zijn, wel niet verkregen worden.

Doch ook zou zelfs met dit bedrag het lek niet gestopt zijn. Bovendien is het toch niet wenschelijk, het offer, dat de rekeninghouders te brengen hebben, in de eerste plaats te doen bestaan in eene belangrijke vermindering van het gemak, dat de dienst hen brengt. Nu moet men deze zaak natuurlijk niet toetsen aan den tegenwoordigen toestand. Deze moet t.z.t. veranderen, al is voor ieder, die met administratieve werkzaamheden bekend is, het inhalen van achterstand een moeilijke en langdurige zaak; doch ook na inrichting der centralisatie zal de dienst minder snel werken. Intusschen, men is thans verwend. De zoo enorm uitgebreide decentralisatie van voorheen, die in geen enkel land bestaat, is inderdaad een te groote luxe geweest. De grootste bezwaren bij centralisatie ontstaan bovendien bij de cheque-opnamen, doch m.i. is de mogelijkheid om per cheque direct geld op te nemen alleen een hoofdvereischte, als men vasthoudt aan den m.i. verkeerden opzet van het giro- een deposito-bedrijf te maken. Zullen dus ook na de ordening van den dienst groote bezwaren blijven bestaan, dan zoude in plaats van bij één centraal giro-kantoor de dienst over een klein aantal centralen verdeeld moeten worden. Had men bij de reorganisatie den juiste weg gevolgd, dan ware men met een geleidelijke inkringing begonnen en had de grens der centralisatie zich van zelf afgeteekend. Zij, die pleiten voor algeheele terugkeer naar den ouden toestand, handelen m.i. echter te zeer onder den indruk van het oogenblik.

Ten slotte echter is er uit deze geschiedenis nog

¹⁾ [In het nummer van 11 April jl. — Red.]

iets meer te leeren dan dat de leider van een staatsbedrijf wel eens maatregelen neemt, welke gevolgen hij niet van te voren heeft overzien.

De leiding van onze would-be staatsbank heeft thans op pijnlijke wijze gevoeld, dat men zekere grenzen niet kan overschrijden zonder zich te bezeeren. De harde wetten der werkelijkheid, die het particuliere bedrijf dagelijks voelt, doch waaruit tevens de bron ontspringt der natuurlijke genezing en hernieuwing onzer maatschappij, daarvan merkt het Postcheque- en Girobedrijf thans iets, nu het een poging waagt door verlaging der onkosten het debet en credit der winst- en verliesrekening te doen kloppen; te weinig heeft het tot nu toe gevoeld, dat het bedrijf sinds den aanvang op kosten der belastingbetalers wordt gedreven en dus in zijn tegenwoordigen vorm feitelijk geen bestaansrecht heeft.

De uitslag van het forceeren der grenzen van de mogelijkheden van den administratieven dienst en van den goeden wil der rekeninghouders moge de Directie van den Postcheque- en Girodienst er aan doen denken, dat er ook andere grenzen zijn, die evenmin overschreden dienen te worden en wier overschrijding naarmate zij elastischer en onzichtbaarder zijn, een des te grooter gevaar oplevert. Juist omdat een overheidsbedrijf, ongeacht de fouten die het maakt, toch blijft bestaan, worden daarboven de wetten der noodzakelijkheid niet zoo direct gevoeld als in het particuliere bedrijf en dat is de oorzaak van vele misslagen, die op den duur een groot gevaar kunnen gaan opleveren, en waardoor de leiders licht de noodige voorzichtigheid van optreden uit het oog kunnen verliezen.

De Postcheque- en Girodienst zou als particulier bedrijf reeds lang gefailleerd zijn door zijn financieel niet te verdedigen beheer, hij zou door de huidige desorganisatie ten tweede male zijn ten onder gegaan. Als staatsbedrijf zal hij ook dien slag te boven komen, zij 't wederom niet uit eigen verdienste. Hoe het verder verloop der reorganisatie ook zal zijn, de uiterst mogelijke administratieve bezuiniging zal zeker nu wel verkregen zijn (of overschreden, men denke in dit verband ook eens aan de afschaffing van de naamsvermelding op de giro-biljetten, waardoor een m.i. noodige controle vervalt en aan de voor niet ingewijden moeilijk te ontcijferen formulieren). De aandacht dient nu gevestigd te worden op de wijze, waarop de dienst werkelijk zelf-supporting kan worden.

De vraag moge hier wel gesteld worden of het Departement van Waterstaat, waaronder de Girodienst ressorteert, voor een dergelijk onderzoek wel het aangewezen departement is en of het niet beter ware, dat de dienst, die zulke groote kapitalen behandelt en een groot deel van ons betalingsverkeer verwerkt, rechtstreeks onder het departement van financiën komt te staan.

Het girobiljet heeft het bankbiljet ten deele vervangen, de gebruikers hebben er recht op, dat de Girodienst voor de vervulling van zijn taak op een zaakkundige wijze beheerd wordt in overeenstemming met het groote publieke belang, dat hij behartigt en niet op ruwe wijze als thans geschiedt, tot schade van gebruikers en schatkist.

D. CRENA DE IONGH.

NIEUWE GEVAREN BIJ DEN POSTCHEQUE-EN GIRODIENST.

Onlangs is verschenen, en aan de rekeninghouders toegezonden de 7e druk (Aug. 1923) van den „Gids voor Rekeninghouders” bij den Postcheque- en Girodienst.

Hoewel klein van formaat, bevat dit boekdeeltje niet minder dan 113 krijgsparkelen, verdeeld over 84 bladzijden druks. Als bijlagen zijn eraan toegevoegd de Wet van 17 Febr. 1921, tot wijziging en aanvulling van art. 22 der Postwet (Stsbld. 1919 no. 543), en het „Girobesluit 1923”, benevens een tarieftabel en een

korte inhoudsopgaaft, — alles te zamen ongeveer 110 bladzijden.

Indien een bank in dezen vorm en op zoo tot in de kleinste bijzonderheden afdalende wijze, hare administratieve inrichting en voorschriften aan de cliënten mededeelde, zou zij terstond voor „red-tape” en onbruikbaar worden uitgekreten, en de cliënten zouden onmiddellijk overloopen naar een andere instelling, die coulanter en minder omslachtig te werk ging. Onze Nederlandsche staats-depositobank meent zich echter de luxe van een dergelijke ambtenarij te kunnen veroorloven, en verwacht van het publiek blijkbaar, dat het zich dezen onverduwbaren kost binnen korten tijd eigen maakt, en de voorschriften op zijn duim kent. Wij voor ons verwachten slechts vertraging en last van de noodzakelijkheid om al die minutieuze voorschriften te bestudceren en uit elkander te houden, en van de plechtstatigheid en den tijd, die er met het openen van een rekening en met het verkrijgen van de noodige formulieren gemoeid zijn, óók als men reeds een rekening hééft. Bij zijn gewonen bankier krijgt men op eerste aanvraag terstond tegen reçu een chèqueboekje, en meestal zonder aanvraag de gebruikelijke formulieren. De opening der rekening geschiedt daar, als men het over rente- en omzet-condities eens is, binnen vijf minuten. Maar vraag niet welk eens inslag voor die eenvoudige zaken bij den rijksdienst noodig en hoeveel tijd er mee gemoeid is. Men wordt tureluursch bij het enkele doorlezen van al deze voorschriften, en de rekeninghouder, die bij zijn particuliere bank zooveel vlotter bediend wordt, krijgt neiging om het boekje in de prullenmand te werpen en zijn postrekening op te zeggen.

Dit alles zou evenwel nog te verdragen zijn, als men enkel dacht aan het op zichzelf zoo voortreffelijke van het instituut, dat bedoeld en bestemd is, om het betalingsverkeer te vergemakkelijken en het risico en de bezwaren van verzending van postwissels of bankpapier zooveel mogelijk te beperken.

Doch de nieuwe gids bevat een paar nieuwe voorschriften en bepalingen, die zóó ernstig afbreuk doen aan de zekerheid, die de Staat dat den postchèque- en girodienst tot dusverre gaf, dat er met den grootsten nadruk op gewezen moet worden, dat *de rekeninghouders niet meer veilig zijn in handen van dien dienst*.

In afwijking van de vroegere voorschriften is nl. thans bepaald, dat bij het Centraal-Girokantoor (voortaan het eenige) „alleen op nummers gewerkt wordt, zonder dat op de namen der rekeninghouders wordt gelet (art. 22, al. 5 van den Gids), en dat de bedragen van de chèques en girobiljetten niet meer in letters, doch alleen in cijfers moeten worden vermeld: in den letterbalk van de oud-model formulieren (die nog opgebruikt mogen worden) moet een dikke inktstreep worden getrokken (art. 22 al. 3): de nieuwe formulieren zullen geen letterbalk meer hebben.

Vergist zich dus — rekeninghouder in het nu reeds tot over de honderdduizend loopende nummer der te crediteren rekening, of plaatst hij (wat evenzeer mensche-lijk is en misschien nog lichter voorkomt) een geldcijfer, dat niet heel duidelijk is of voor tweeërlei lezing vatbaar — dan wordt de verkeerde rekening of een foutief bedrag, of beide, gecrediteerd.

Tot dusverre kreeg ieder die een girobiljet secuur en compleet invulde, een bewijs van afschrijving met naam, woonplaats, nummer en cijfer; men hechte dat eenvoudig vast aan de betaalde nota of het betaalde belastingbiljet, en een knappe crediteur (Staat of particulier), die de juiste afdoening der zaak, gearmerkt door poststempel en handteekening van den postambtenaar, dan betwisten kon.

Dit zal voortaan anders zijn, en ook bij de „uiterste nauwkeurigheid” die de Gids aanraadt bij de invulling der formulieren in acht te nemen (art. 22, al. 5 en elders), zal de deur voor vergissingen en chicanes wagenwijd worden opengezet. Wij krijgen een bewijs van

afschrijving, *zonder* de handteekening van den postambtenaar, en *zonder naam van den crediteur* en moeten, daar de alfabetische lijst geen klapper heeft (tenminste het blijkt niet, dat dit het geval zal zijn met de nieuwe), gaan nazoecken ten gunste van wiens rekening het bedrag is afgeschreven van de onze. Hier wordt aan de nauwkeurigheid van het publiek de alleronredelijkste eisch gesteld, en worden *zijn* gemak en veiligheid opgeofferd aan die van den dienst.

Wij zijn, om kort te gaan, voor het vervolg *niet meer*, door de ontvangst van de strook van afschrijving; *jegens onzen crediteur met volkomen zekerheid gekweten*.

Bij het gebruik van chèques, zonder invulling van het bedrag óók in letters en dus zonder contrôle van den postdienst, dat cijfers en letters met elkaar kloppen, is het gevaar nog veel grooter. De oneerlijke ontvanger van een postchèque — hetzij aan toonder of op naam, heeft slechts bijv. achter het getal 100 een nul te plaatsen, van een 1 een 6 of een 7 of een 4 of een 9 te maken of het bedrag op andere niet direct zichtbare wijze te vervalschen, en het kunstje is klaar. Uitvinders beijveren zich om een soort papier te fabriceren of werktuigen te bedenken, die vervalsching van chèques zoo goed als onmogelijk maken, — onze postdienst sluit voor dat alles gemakshalve het oog, en kijkt alleen naar de cijfers, zooals ze er staan. Dat het advies van de chèque altijd nauwkeurig zal vergeleken worden met de chèque zelve, mag men bij deze slappe en onverantwoordelijke wijze van handelen nauwelijks verwachten.

Dit alles beteekent een zoodanigen achteruitgang in de goede functie van den dienst, dat het ernstige overweging verdient of men een bestaande postrekening zal aanhouden of een nieuwe openen.

De Postchèque- en Girodienst kan hierop nu wel antwoorden dat hij alleen spreekt van „behoeven”, en geen *verplichting* oplegt, — maar waar hij op allerlei plaatsen aandringt op de „uiterste nauwkeurigheid” en uitdrukkelijk bepaalt, dat er alleen met de *nummers* der rekeningen en niet meer met namen gewerkt wordt, en letter-bedragen niet meer kunnen geplaatst worden, zal hij zich, ingeval van vergissing, steeds op die bepalingen en aanmaningen kunnen beroepen en alle schuld van zich afschuiven.

Hebben wij den naam goed ingevuld, maar ons ook maar in één enkel cijfer van het nummer vergist, of hebben wij een bedrag niet zóó duidelijk geschreven, dat ook de minst ontwikkelde postambtenaar er niets anders uit lezen kan en er ook inderdaad uit léést, dan wij bedoelden, (men denke ook aan tikfouten bij het invullen met de schrijfmachine), — dan is de geheele zaak in de war, en onze zekerheid verloren. Geldt dit reeds in hooge mate voor particulieren, waaronder wij ook verstaan handels-, fabrieks- en nijverheidszaken in den ruimsten zin) hoeveel te meer klemt dan het bezwaar voor de bank- en kassiersinstellingen, die dagelijks, vaak in de grootste haast, duizenden giro's hebben te verwerken.

De postrekening wordt op die wijze eigenlijk onbruikbaar, en hare voordeelen gaan volkomen verloren.

De bovenstaande bepalingen dienen ten spoedigste weder gewijzigd te worden, en uitdrukkelijk moet de eisch van invulling van naam en van bedrag-letters, in eere worden hersteld. Heeft men ooit een gewone bankchèque gezien, waarin de bedragen niet in cijfers en in letters *moeten* worden ingevuld, en waarin de nemer alleen onder een bij den debiteur bekend nummer voorkomt? En wie heeft daar ooit aanmerking op gemaakt?

Wij waarschuwen uitdrukkelijk een ieder voor de gevolgen van deze gevaarlijke schijnbare vereenvoudiging bij den postdienst.

Mr. F. E. POSTHUMUS MEYJES.

Naschrift. Het Girobesluit 1923 handhaaft ten onrechte den port-vrijdom en berooft het Rijk daardoor van niet te schatten inkomsten, die het zoo

hoog noodig heeft. De vrijdom van zegel berust op de Zegelwet 1917, die „de girobiljetten” vrij verklaart, en kan dus niet bij K. B. afgeschaft worden: het mo tief dáárvóór was trouwens de — *mits goed werkende* — bevordering van het „bargeldlose” verkeer; en dit verkeer werkt nu bij de post niet goed meer.

De funeste wets-bepaling, dat de wijze van belegging der saldo's van den chèque- en girodienst wordt geregeld bij Koninklijk Besluit, waardoor, al verleert ook de Rijkspostspaarbank haar „tusschenkomst” (*maar ook niet meer dan die en niet haar bindend advies*), de deur voor allerlei ongewenschte toestanden en gevaarlijke stroppen wordt opengezet, is nog steeds van kracht.

De éénige, maar dan ook hoognoodige, verbetering van den geheelen dienst bestaat in de terugbrenging der rentevergoeding op een (althans op het oogenblik) meer normaal niveau.

P. M.

DE AFSCHAFFING DER TURKSCHER CAPITULATIES.

I.

„Les Hautes Parties Contractantes déclarent accepter, chacune en ce qui la concerne, l'abolition complète des Capitulations en Turquie à tous les points de vue.”

In deze bewoordingen maakt artikel 28 van het Vredesverdrag van Lausanne een einde aan een regiem, dat nu bijna vier eeuwen in het Turksche Rijk had bestaan. Weliswaar geldt deze verklaring alleen voor de onderteekenaars van het verdrag, niet dus voor een land als Nederland, dat daarbij geen partij is, maar men behoeft geen profeet te zijn om te voorspellen dat, nu eenmaal landen als Frankrijk, Engeland en Italië de afschaffing der Capitulaties hebben erkend, ook de overige staten wel spoedig dit voorbeeld zullen volgen.

Daarmede zullen de Capitulaties verdwenen zijn uit het rijk, dat de bakermat van dit eigenaardige instituut is geweest en vanwaar het zich, min of meer gewijzigd, over de andere „pays hors chrétienté” heeft uitgebreid. Onder deze Capitulaties verstaat men de verdragen, door de Porte sinds de middel-eeuwen met tal van Christenstaten, o.a. met Nederland, gesloten, waarin het rechtsregiem van de vreemdelingen in Turkije werd geregeld. Over den oorsprong van den naam „Capitulaties” bestaat geen volkomen eenstemmigheid; waarschijnlijk is die naam toe te schrijven aan de „capitula” waarin de verdragsbepalingen waren verdeeld.

De Capitulaties waarborgden den vreemdeling niet alleen de vrijheid van vestiging, van godsdienst, en van handel, maar zij onttrokken hem bovendien aan de werking van de Ottomaansche wet, om hem onder het gezag van zijn eigen recht te laten. Onder den indruk van de vergaande opoffering van souvereiniteit, die, naar tegenwoordige opvattingen, het toekennen van deze capitulaire rechten — eenzijdig, en dus niet op voet van wederkeerigheid — zou beteekenen, is men gekomen tot de voorstelling, dat deze Capitulaties door de Christenstaten in het belang van hun handel aan het Turksche Rijk zouden zijn afgedwongen. Pélassié du Raussas heeft in zijn voortreffelijke werk „Le Régime des Capitulations dans l'Empire Ottoman” het onhoudbare van deze theorie aange-tuond. De eerste Capitulatie, die tusschen Frans I van Frankrijk en Soliman II dateert uit een tijd (1535), waarin het Turksche Rijk op het hoogtepunt van zijn macht stond, de positie van Frankrijk daarentegen tamelijk precair was. De voorrechten, in deze Capitulatie toegekend, waren dan ook volstrekt niet bedoeld als van een zoo abnormaal, de Franschen eenzijdig bevoordeeld karakter. Ten deele waren het bepalingen, zooals men die in een gewoon vestigingsverdrag aantreft, en waarvan de niet-reciprociteit verklaard wordt door het feit, dat uitsluitend de

vreemde handelaars zich naar Turkije begaven, en niet omgekeerd Turken de Christenlanden bezochten. Anderdeels — en hier juist komen wij bij de voorschriften, die men later als de specifiek capitulaire is gaan beschouwen —; waren de bepalingen een uitvloeisel van de omstandigheid, dat de verhouding van den Turkschen Staat tot zijn onderdanen in de eerste plaats was van godsdienstigen aard. Deze betrekkingen werden beheerscht door den Koran, en zij, die niet behoorden tot de geloovigen, konden van deze gemeenschap geen deel uitmaken. Hun verschijnen in rechte zou b.v. onmogelijk zijn, omdat hun getuigenis niet zou kunnen worden aanvaard. Toen echter vreemdelingen meer en meer zich in het Turksche Rijk kwamen vestigen, moest men met hun tegenwoordigheid wel rekening houden. Het Romeinsche Rijk had vroeger in een eenigszins overeenkomstige positie verkeer. Ook daar was het eigenlijke recht een „*ius proprium civium romanorum*”, waar de vreemdelingen buiten stonden. Daar werd voor hen een speciaal recht aanvaard, het *ius gentium*. In Turkije loste men de moeilijkheid aldus op, dat men hen aan hun eigen recht overliet. Het Ottomaansche Rijk trok als het ware de hand van de vreemdelingen af, en liet hen, in het algemeen, onderworpen aan hun eigen, nationale rechtsregels.

De Fransch-Turksche capitulatie van 1535 heeft niet anders gedaan dan dit regiem, dat in de practijk reeds bestond, vastleggen. Behalve met Frankrijk werden met verscheidene andere landen, die een belangrijk verdrag met Turkije sloot, zoo met Nederland in 1612 en in 1680. Al dergelijke verdragen bevatten de meestbegunstigingsclausule, waardoor op de voorrechten, aan één der staten toegekend, ook de overige een beroep kunnen doen. Zodoende ontstond een eenvormig capitulair regiem voor alle staten, die zulke verdragen met Turkije hebben aangegaan.

Dit capitulaire regiem is van Turkije overgebracht naar tal van andere weinig ontwikkelde landen, wanneer deze voor den Europeeschen handel werden geopend. De Capitulaties hebben in het leven der staten ongetwijfeld een nuttige rol gespeeld, niet alleen voor de vreemdelingen, maar ook voor de betrokken staten zelf. Want de aanraking met de vreemdelingen was voor dergelijke landen de noodzakelijke voorwaarde om tot ontwikkeling te komen en alleen op deze wijze werd het den vreemdelingen mogelijk gemaakt, zich in die landen te vestigen en de handelsrelaties nauwer aan te halen. Maar is eenmaal deze ontwikkeling bereikt, heeft het land zijn bestuur en zijn rechtspraak weten aan te passen aan de begrippen der meer ontwikkelde Europeesche volken, dan begint het regiem voor den staat, die het oorspronkelijk vrijwillig heeft aanvaard, meer en meer te worden tot een drukken last, tot een bron van vernedering en ergernis, en steeds krachtiger wordt de aandrang, om ervan ontslagen te worden.

Dat de staat de rechtsbedeeling uit handen heeft gegeven, wanneer het rechtsverhoudingen tusschen vreemdelingen onderling betreft, is niet hetgeen het meeste aanstoot geeft. Maar dat ook daar, waar de eigen landsverhouding op het spel staan, dat ook in rechtsverhoudingen, waar slechts een der partijen een vreemdeling is, en de andere een onderdaan der landsoverheid, deze laatste de inmenging van de vreemde autoriteit heeft te dulden, dat begint het zich ontwikkelende, de Europeesche begrippen van „sovereiniteit” overnemende land meer en meer als een krenkende inbreuk op zijn zelfstandigheid te gaan voelen. Aan den anderen kant is ook voor den vreemden staat het capitulair regiem verre van een onvermijdelijk genot. De consulaire ambtenaren worden geplaatst voor een taak, die veelal hun krachten te boven gaat. In den regel geen juristen, zien zij zich als alleensprekend rechter een rechtsmacht opgedragen, eenigszins te vergelijken met die van den kantonrechter hier te lande, en wordt hun, bijgestaan door twee

bijzitters, die veelal evenmin juristen of geen landgenooten zijn, als „consulaire rechtbank” de taak toevertrouwd, die bij ons de arrondissement-rechtbank heeft te vervullen. Dat de rechtspraak, aldus uitgeoefend, niet altijd den toets der critiek zal kunnen doorstaan, behoeft geen nader betoog. Wil echter de vreemde staat gevolg kunnen geven aan den aandrang, door het capitulaire land geoeffend, om van den druk der Capitulaties te worden verlost, dan moet voldaan zijn aan deze twee voorwaarden: in de eerste plaats moet de rechtsbedeeling worden gesecculariseerd, zoodat zij zich ook over de „ongeloovigen” kan uitstrekken, in de tweede plaats moet die rechtsbedeeling op zoodanig peil staan, dat de vreemdeling zich ook met vrouwen eraan kan overwerpen.

Talrijk is het aantal staten geweest dat, na een tijdlang het capitulaire regiem te hebben gekend, zich daaraan heeft onttrokken. In Algiers verdween het in 1830, na de inlijving door Frankrijk, en in Tunis in 1883. Roemenië stelde, reeds vóór het Berlijnsche Congres van 1878, de capitulaties eenzijdig buiten werking, zonder verzet der overige mogendheden. In Egypte verloor het stelsel een groot deel van zijn beteekenis door de oprichting der gemengde rechtbanken in 1876. Servië wist, door het sluiten van nieuwe verdragen in de tachtiger jaren, zich ervan te ontdoen. Japan verkreeg de opheffing na den Chineesch-Japanschen oorlog (1894), Bulgarije in 1907. In Tripolis verdwenen de Capitulaties na de verovering door Italië. In de Fransche zone van Marokko werden zij opgeheven door verscheidene in de laatste jaren gesloten verdragen, zoo met Nederland in 1916. De voornaamste landen, die het capitulair regiem nog kennen, zijn Turkije, China, Siam, Perzië en, ondanks spijningen tot afschaffing van Spaansche zijde, de Spaansche zone van Marokko. J. P. A. FRANÇOIS.

(Slot volgt.)

DE NEDERLANDSCHE BANK EN DE JAVASCHE BANK.

Naschrift. De Redactie van dit Weekblad is van oordeel, dat, waar de heer Vissering en ik ieder twee termijnen hebben gehad om onze inzichten uiteen te zetten, de tijd aangebroken is om het debat te sluiten: sunt certi denique fines. Met dit inzicht kan ik mij volkomen vereenigen; en het is dan ook uitsluitend om deze reden, dat ik er voorloopig van afzie om te antwoorden op de laatste beschouwingen van den heer Vissering, al ben ik het daarmee in geen deele eens.

Ik zie mij echter verplicht, twee slotopmerkingen te maken naar aanleiding van hetgeen de heer Vissering tegen mij persoonlijk heeft aangevoerd.

Aan het slot van mijn artikel van 1 Augustus jl. zeide ik, dat de heer Vissering wel heeft beweerd, dat De Javasche Bank aan De Nederlandsche Bank herhaaldelijk beloofd zou hebben, dat zij deze steeds op de hoogte van hare goudpolitiek zou houden, doch dat van eene dergelijke belofte noch aan mij noch aan De Javasche Bank iets bekend is. Naar aanleiding hiervan vroeg de heer Vissering in zijn artikel van 29 Augustus jl. (pag. 755), wie mij de autoriteit verschaft heeft, om zulks te verklaren uit naam van De Javasche Bank, en aan die vraag voegde hij toe, dat hij tegenover mijne pertinente ontkentenis eigenlijk zou moeten publiceeren extracten uit een aantal besprekingen met heeren van De Javasche Bank; dat hij echter tot eene dergelijke publicatie nog geene vrijheid kon vinden; dat hij daarom tegenover mijne ontkentenis wilde volstaan met eene even pertinente bevestiging zijnerzijds; dat hij mij de vrijheid gaf om op zijn kantoor te komen, om inzage van die stukken te nemen, en ten slotte, dat hij niet kon begrijpen, dat De Javasche Bank mij machtiging heeft gegeven om aldus uit haar naam te spreken.

Op voormelde vraag van den heer Vissering antwoord ik, dat ik sprak uit naam van De Javasche

Bank met voorkennis, goedkeuring en medeweten van de gedelegeerden dier Bank te Amsterdam en van haar tijdelijk in Nederland verblijf houdenden directeur, den heer K. F. van den Berg. Ik ben den heer Vissering dankbaar voor het aanbod om te zijnen kantore kennis te nemen van de door hem bedoelde extracten uit een aantal besprekingen met heeren van De Javasche Bank, zoowel gedelegeerden uit Amsterdam als directieleden uit Indië, doch van dit aanbod behoeft ik geen gebruik te maken, daar die extracten, voor zoover zij door De Nederlandsche Bank aan De Javasche Bank zijn medegedeeld, mij bekend zijn. Uit die extracten blijkt echter volgens de meening van De Javasche Bank en mij hoegenaamd niets van de bovenbedoelde zoogezegd door De Javasche Bank aan De Nederlandsche Bank gedane belofte. Meer kan ik hiervan niet zeggen, daar de heer Vissering terecht geschreven heeft, dat hij tot eene publicatie dier extracten nog geene vrijheid kon vinden.

In de tweede plaats heeft de heer Vissering in zijn artikel van 29 Augustus jl. (pag. 756) van mij gezegd, dat ik hem en De Nederlandsche Bank op alle punten zoo fel bestrijd. Dit is minder juist. Ik heb De Nederlandsche Bank en den heer Vissering niet bestreden, maar enkel en alleen De Javasche Bank verdedigd tegen een aanval, die in het laatste jaarverslag van den president van De Nederlandsche Bank tegen haar gedaan werd, omdat die aanval den noodigen feitelijken grondslag miste. Het zich teweestellen tegen een aanval is iets anders dan zelf aanvallen; maar misschien gaat de gedachtengang van den heer Vissering in dezelfde richting, die zoo geestig is getypeerd in het bekende Fransche versje:

„Cet animal est très méchant,
Quand on l'attaque, il se défend!”

J. GERRITZEN.

Naschrift. Op dit naschrift van Mr. Gerritzen zal ik de discussie niet meer heropenen. Het ware te veel gevergfd van het geduld der E.-S.B.-lezers en het zou ook tegen de goede vormen zijn, nu ook Mr. Gerritzen het debat hier ter plaatse wil sluiten.

Naar aanleiding van dit naschrift zal ik daarom alleen het volgende aanvoeren:

Nu twee partijen uit dezelfde schriftelijke gegevens lijnrecht tegenover elkander staande conclusiën meenen te moeten trekken over de beteekenis der afgelegde verklaringen, waarop De Nederlandsche Bank bereid is geweest goud af te geven aan De Javasche Bank, zou er slechts eene keuze in twee richtingen te doen zijn:

of volledige publicatie en daarbij aan het lezend publiek de vrijheid latend ieder voor zich daaruit zijne conclusie te trekken;

of eene Commissie van 3 hoogstaande, onpartijdige mannen uit te noodigen om kennis te nemen van die stukken en in verband met het in dit blad behandelde meningsverschil tusschen de beide circulatiebanken eventueel eene uitspraak te doen, welke zin aan de door De Nederlandsche Bank naar voren gebrachte verklaringen van De Javasche Bank te hechten is.

Zoals ik reeds heb medegedeeld, acht ik den eersten weg niet den aangewezenen en zou ik voor mij dus dezen laatsten weg willen kiezen, als zijnde de meest kieske en toch volkomen voldoende oplossing.

Bij de tweede slotopmerking van Mr. Gerritzen wil ik alleen aanteekenen, dat ik in mijn jaarverslag van De Nederlandsche Bank niet bedoeld heb De Javasche Bank aan te vallen, maar wel eenige opmerkingen heb moeten maken, omdat wij niet den schijn op ons wilden laden, dat wij het met de politiek van De Javasche Bank eens waren en daaraan onze medewerking hadden willen verlenen.

G. VISSERING.

Amsterdam, 11 September 1923.

Van den heer Van den Berg vernemen wij, dat hij meent thans niet in discussie te moeten treden. Hij

wijst erop, dat de kwestie van de in zake de remises voor rekening van het Gouvernement en de Indische vlottende schuld te voeren politiek het onderwerp is geweest van een uitvoerige gedachtenwisseling in een tweetal nota's door De Javasche Bank en De Nederlandsche aan de resp. Regeeringen uitgebracht. Zonder kennis van deze stukken is het niet wel doenlijk deze zaak te beoordeelen. Overigens sluit hij zich geheel aan bij den inhoud van het naschrift van Mr. Gerritzen. — Red.

DE HOOGHE RAAD VAN ARBEID EN DE HERZIENING DER SOCIALE VERZEKERING.

De heer Ir. A. Plate te Rotterdam schrijft ons:

Zit Holland tot de nok toe vol met beginselen? Is buiten het zakenleven in engeren zin geen zakelijke behandeling van materiele onderwerpen mogelijk? Moeten ook deze voor alles door wat men beginselen pleegt te noemen worden beheerscht?

Deze vragen kwamen bij mij op bij doorlezing der bescheiden betreffende de voorgestelde herziening van onze sociale wetgeving. Men kent de kwestie wel; ook in dit blad werden vele artikelen eraan gewijd. Ter herinnering moge het volgende dienen.

De Minister van Arbeid legde destijds den Hoogen Raad van Arbeid een aantal vragen voor betreffende een herziening van onze geheele sociale wetgeving met leidend motief: vereenvoudiging en bezuiniging. Commissie XI uit den Raad bracht een advies uit. De Hooge Raad van Arbeid vergaderde 26 Juli en 6 Augustus verscheen zijn advies aan den Minister.

Wat weet de Minister nu? Hij kent de antwoorden welke de Raad in meerderheid en minderheid op zijne vragen geeft. Deze antwoorden zijn echter slechts gegeven naar beginselen, of naar wat men wenschelijk oordeelde, geheel zonder kennis van te verwachten practische resultaten. Op tal van plaatsen in de gepubliceerde stukken openbaart zich dan ook een opvatting, welke men een slag om den arm pleegt te noemen. Houvast heeft de Minister nog geenszins.

In de inleiding van het rapport van Commissie XI kan men al aanstonds lezen, dat met een bevestigend antwoord op een vraag de Commissie uitspreekt: „dat zij een regeling in dien zin wenschelijk en de verwezenlijking van dat denkbeeld mogelijk acht.” Met onmiddellijk daarop: „Verschillende leden wenschen zich echter uitdrukkelijk de vrijheid voor te behouden, om, wanneer te zijner tijd aan de Commissie de voor-ontwerpen worden voorgelegd waarin de herziening zal zijn belichaamd, op hun antwoord terug te komen, indien mocht blijken, dat de uitwerking van de denkbeelden, welke in beginsel werden aanvaard, tot onverwachte practische bezwaren mocht leiden.” En in het advies van den Raad aan den Minister leest men op de eerste bladzijde een klacht, welke nog positiever klinkt: „Zij (lees „eenige leden”) achtten het onmisbaar voor den Raad om zich omtrent de verschillende vragen een oordeel te vormen, zonder dat een uitvoerig cijfermateriaal zou zijn overgelegd, waardoor de leden zich een beeld zouden kunnen vormen van de administratieve en financieele gevolgen van de geopperde denkbeelden. Waar die gegevens geheel ontbraken, kon hun antwoord op de gestelde vragen slechts op overwegingen van principieelen aard en niet op de overwegingen, welke verband houden met de practische gevolgen, gebaseerd worden.” Soortgelijke opmerkingen kan men ook op tal van andere plaatsen in het praeadvies der Commissie en in het advies van den Hoogen Raad vinden.

De vragen, aan den Raad voorgelegd, waren op zichzelf duidelijk en scherp omlijnd gesteld, maar wie ze te beantwoorden had moest vóór zich de noodige financieele gegevens hebben. De vragen toch zijn voortgekomen uit den wensch tot vereenvoudiging van onze sociale wetgeving, uit het verlangen daarin meer eenheid, meer systeem te brengen. Door die meerdere eenheid en vereenvoudiging hoopt men besparing in

administratie te verkrijgen. Dit is feitelijk de grondtoon van alles wat in de laatste jaren over onze sociale wetgeving gezegd en geschreven is. Alle bij de zaak betrokken partijen wenschen — om het met het woord van den dag uit te drukken — meer efficiency bij de uitvoering van onze sociale wetgeving en om daartoe te geraken wil men nagaan, welke wijzigingen in die wetgeving noodig zijn. De wensch naar meer efficiency beheerscht feitelijk alles. Wie sterk principieel den loonarbeid als basis voor sociale verzekering bepleit zal van zijn principe wat laten varen als hem blijken mocht, dat b.v. verbreeding van die basis door ook niet-loontrekkenden in de verzekering op te nemen voordeliger blijkt (gesteld een oogenblik dit ware het geval). De meest principieele voorstander van uitvoering der sociale verzekering uitsluitend door van overheidswege ingestelde organen, zal water in zijn wijn doen en ook particuliere organen toelaten, zoodra hem overtuigend bewezen wordt, dat het daardoor goedkooper gaat, dat meer nut met minder lasten verkregen wordt. In wezen dus omvatten de gestelde vragen een bij uitstek zakelijk onderwerp.

Gegevens omtrent hetgeen men financieel te verwachten heeft indien een vraag met „ja” dan wel met „neen” beantwoord werd, zijn niet verstrekt. Men tastte in het duister. Als A. van invoering van eenheidsrente bij de invaliditeitsverzekering belangrijke bezuiniging in administratie verwacht, trekt B. dit minstens in twijfel en als C. zegt, dat millioenen bespaard worden door opheffing van de individueele boekhouding spreekt D. hem gedeceideerd tegen. Van overlegging van berekeningen, zij het uit den aard der zaak van globale, is niets gebleken. Toch waren zij onontbeerlijk. Dat het maken dier berekeningen een bij uitstek deskundig en veel omvattend werk is, wordt niet ontkend. Het werk had tijd gekost, maar het zou geen verloren tijd geweest zijn. Immers bij het opmaken van wetsvoorstellen zal toch ook vooraf gecijferd moeten worden. Financiën zal toch bezwaarlijk beginsels in plaats van guldens op de rijksbegroting kunnen brengen. En de tijd, welke nu in Commissie XI en den Hoogen Raad is doorgebracht zonder practisch resultaat, ware gewonnen.

Straks zal de Hooge Raad, naar verwacht wordt, opnieuw vergaderen ter behandeling van concrete voorstellen betreffende de herziening van onze sociale wetgeving. Moge voor de leden dan slechts één beginsel gelden: practisch zijn. Ir. A. PLATE.

DE BRITSCHE COLONIAL PREFERENCE EN DE NEDERLANDSCH-INDISCHE THEE-CULTUUR.¹⁾

Een medewerker schrijft:

Nu binnenkort — in October — in Londen de „Imperial Conference” zal plaats vinden van Groot-Brittannië en Ierland en de Britsche Dominions, zal de „Colonial Preference” ook een belangrijk punt van bespreking vormen en is het wel van belang om eens na te gaan, welken invloed die „Colonial Preference Act” in den loop van haar bestaan heeft gehad op de marktprijzen van onze Nederlandsch-Indische thee.

Zooals bekend, is Londen nog steeds de hoofdmarkt voor thee en zijn de marktprijzen van thee, die altijd „in entrepôt” gelden — dus exclusief-invoerrecht — over de geheele wereld gebaseerd op de Londensche noteringen. In een adem dient darnevens vermeld te worden, dat de Londensche theemarkt hoofdzakelijk consumptie-markt is, d.w.z., dat het overgrootste deel — 90 pCt. — van den aanvoer van thee in Groot-Brittannië en Ierland, gekocht worden voor het binnenlandsch verbruik. Slechts 10 pCt. van dien aanvoer is voor export bestemd.

Waar nu alle marktnoteringen gelden voor thee „in entrepôt”, is het duidelijk, dat, wanneer op de

¹⁾ [Verg. pgn. 140, 218 en 245 van den vorigen jaargang. — Red.]

Londensche markt voor thee van vreemden oorsprong, bij invoer tot verbruik een hooger recht moet worden betaald dan voor Britsch-koloniale thee, dit verschil in recht duidelijk in mindering komt van den te betalen prijs in veiling.

Dit was dan ook na de invoering der „Colonial Preference Act” — die aanvankelijk een voorkeursrecht van 2 d. schonk aan thee van Britsch-kolonialen oorsprong — zeer goed merkbaar in de gemaakte prijzen van ons koloniaal product op de Londensche markt. Die marktprijzen zakten, in verhouding tot de prijzen van thee van Britsch-kolonialen oorsprong, in met ongeveer 2 d. per lbs., en waar wereldmarktprijs voor thee van Londen uitgaat, werd die verlaagde prijs dadelijk overgenomen door de markten te Amsterdam en Batavia.

Deze prijsdrukking met 10 cts. per pond beteekende een belangrijk verlies voor onze thee-cultuur. Immers werd in normale tijden — de jaren vóór den oorlog — in de prospecti van nieuwe theecultuurmaatschappijen vaak een winst van 10 à 15 cts. per pond thee in uitzicht gesteld, zoodat een prijsdrukking van 10 cts. per pond vrijwel het geheele winstcijfer in beslag nam.

Engeland — met Nederland — de bakermat van het vrijhandelsstelsel, bleef met de invoering van deze „Colonial Preference Act” dat beginsel, *in naam* getrouw.

De bestaande fiscale invoerrechten op thee, destijds 1 sh. per Eng. pond, bleven toch onveranderd gehandhaafd; alleen genoot thee van Britsch-kolonialen oorsprong een *voorkeur* van 2 d. per Eng. pond. In het wezen was het echter wel degelijk een *beschermend* recht ten faveure der Britsch-koloniale theesoorten, vooral waar nog steeds Engeland en de Engelsche dominions de grootste theeproducenten van de wereld zijn.

In 1922 werden alle invoerrechten op thee verlaagd met $\frac{1}{3}$ gedeelte. Daardoor werd ook de „Colonial Preference” op thee teruggebracht van 2 d. tot $1\frac{1}{3}$ d. per Eng. pond.

Hoe stond nu de Engelsche belanghebbende tegenover die „Colonial Preference Act”? De ver vooruitziende Britsch-Indische planter koesterde de vrees, dat onze Java- en Sumatra-thee door die prijsdrukking het Britsch-koloniale product van dië markten, waar geen „Colonial Preference” was ingevoerd, zou verdringen. En dit is uitgekomen! Namen verschillende Engelsche dominions als Canada en Nieuw-Zeeland, die „Colonial Preference” van het moederland óver, het sterk theedrinkend Australië handhaafde ongewijzigd haar *vrije invoer* van thee, van welken oorsprong die ook was. En daar zag men juist datgene gebeuren, waarvoor de Engelsche belanghebbende gevreesd had. Nederlandsch-Indische thee kon, ten gevolge van den gedrukten prijs, scherp concurreeren met de Britsch-Indische- en Ceylon-thee van dezelfde kwaliteit. Was de invoer in Australië in 1910—1913 van 1,5 tot 1,8 millioen KG. thee per jaar, zoo bedroeg die invoer in 1919 reeds ruim 7 millioen KG. om geleidelijk doch snel te stijgen tot 11,7 millioen KG. in 1922. En nog steeds verder stijgt die invoer! In de eerste vier maanden van dit jaar bedroeg die invoer 4,7 millioen KG., een hoeveelheid, die 75 pCt. hooger is dan de ingevoerde hoeveelheid in de overeenkomstige maanden van 1922. Australië dekt haar behoefte aan thee thans voor ongeveer de helft in Ned.-Indië, terwijl de uitvoer van thee uit Java naar Australië thans bijkans even groot is als die naar Engeland of Nederland. Australië is dus een zeer belangrijk afzetgebied geworden voor onze Ned.-Indische thee. De verhoogde invoer van Ned.-Indische thee in Australië is natuurlijk ten koste gegaan van den invoer van het Britsch-koloniale product en speciaal ten koste van de Ceylon-thee.

Het mag dan ook geen wonder heeten, dat er op de a.s. „Imperial Conference” een sterke druk zal worden uitgeoefend op de nog niet tot de „Colonial

Preference" toegetreden dominions. Zou dat streven succes hebben en zou dan b.v. ook Australië tot de „Colonial Preference" toetreden, dan zou dat een gevoelige klap beduiden voor onze Ned.-Indische theecultuur.

De vraag is nu: moet Nederlandsch-Indië zich dat zonder meer laten welgevallen? Wij kennen geen koloniale voorkeursrechten. Britsche en Britsch-koloniale goederen worden even zwaar getroffen in het betalen van invoerrechten als goederen van uit Nederland. Boter en andere zuivelproducten uit Australië worden bij invoer in Indië even zwaar belast als diezelfde producten uit Holland, terwijl onze katoenindustrie op de Indische markt onder gelijke omstandigheden heeft te concurreren met de Engelsche.

Ook de Nederlandsche invoerrechten maken geen verschil voor Nederlandsch-koloniale goederen of goederen van vreemden oorsprong. Juist nu de handelsbetrekkingen tusschen Nederlandsch-Indië eenerzijds en Engeland en Australië anderzijds sterk uitgebreid worden, waartoe ook de in Londen en Batavia gevestigde „British Chamber of Commerce for the Netherlands East Indies" krachtig werkzaam is, mag deze vraag gesteld worden. Nederland is een klein land, maar heeft een uitgebreid koloniaal bezit, waar de open-deur politiek gevolgd wordt ten aanzien van alle naties en goederen van welken oorsprong ook. Moet nu Nederland c.q. Nederlandsch-Indië maar lijdelijk toezien, dat haar buurstaat, met wien zij de meest vriendschappelijke betrekkingen onderhoudt, ook op handelsgebied, een dumping systeem volgt voor hare voortbrengselen? Vandaag is het thee, morgen is het een ander artikel, want heeft men eenmaal het pad van preferentieele — lees beschermende — rechten betreden, dan weet men wel waar het begin, doch niet waar het einde is! Caveant consules!

DE MILLIOENENNOTA.

De op 18 September 1923 bij de Tweede Kamer ingezonden Nota betreffende den toestand van 's Lands financiën leert ons omtrent dien toestand het volgende:

Sedert de samenstelling van de vorige, in de E.-S.B. van den 27 Sept. 1922 besproken Nota, ondergingen de cijfers van het dienstjaar 1919 geenerlei verandering.

De cijfers van het dienstjaar 1920 zijn als volgt:

	Totaal. Gld.	Buitengewoon. Gld.	Crisisdienst. Gld.	Gew. dienst. Gld.
Uitgaven....	911.227.771,64	188.006.190,91	110.190.419,29	613.031.161,44
Ontvangsten	810.791.715,48	12.112.833,95	184.983.628,70	613.695.252,82
Tekort.....	100.436.056,16	175.893.356,95	—	—
Overschot ..	—	—	74.793.209,41	664.091,38

Terwijl in de vorige nota het dienstjaar 1920 een tekort opleverde van ruim 6,5 miljoen is er thans een overschot van ruim 6,5 ton en dat niettegenstaande de gewone uitgaven door militaire uitgaven voor traktementen, pensioenen, wachtgelden, door kosten der arbeidersverzekering, van de volksgezondheid, van de werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling tegenvielen. Dit was mogelijk door de hoogere opbrengst van enkele middelen als de rente over woningwetvoorschotten, inkomsten uit gevangenisarbeid, pensioenbijdragen en het aandeel van gemeenten in de subsidiën van werklozenkassen.

De cijfers van het dienstjaar 1921 zijn als volgt:

	Totaal. Gld.	Buitengewoon. Gld.	Crisisdienst. Gld.	Gew. dienst. Gld.
Uitgaven ..	990.172.091,80	289.676.072,78	79.307.284,21	621.188.734,81
Ontvangsten	709.245.087,38	5.655.104,16	95.206.895,43	608.383.087,79
Tekort.....	280.927.004,42	284.020.968,62	—	12.805.647,01
Overschot ..	—	—	15.899.611,22	—

In de vorige nota was het tekort op den gewonnen dienst ruim f 22,1 miljoen hoger geraamd. Dit gunstig verschil is zoowel te danken aan meerdere ontvangsten als aan mindere uitgaven. Inkomstenbelasting en rente van woningwetvoorschotten vloeiden ruimer. De uitgaven waren ruim 5,37 miljoen lager door minder kosten, voortvloeiend uit buitengewone

internationale toestanden, minder subsidie Nijverheids- en Handelonderwijs, minder kosten vlootbouw, van rente van vlottende schuld, aanschaffing en herstel van artilleriemateriaal, kosten van de marechaussee, aanleg van het Wilhelminakanaal, waterstaatswerken, minder verlies P. T. T., minder uitgaven land- en tuinbouwonderwijs en voor vergoeding administratiekosten ingevolge de Ouderdomswet. Meer werd uitgegeven voor subsidies enz. van voogdijkinderen, gerechtskosten, kosten van gevangenen enz., van volkstelling en statistiek, krankzinnigenverpleging, uitkeering aan de gemeenten, bijdragen aan gemeenten volgens de Woningwet, voor Suriname enz.

De voorloopige cijfers voor den dienst 1922 zijn:

	Totaal. Gld.	Buitengewoon. Gld.	Crisisdienst. Gld.	Gew. dienst. Gld.
Uitgaven....	1.098.325.410,05	197.141.090,33	270.968.782,42	630.215.537,29
Ontvangsten	647.032.943,62	16.626.936,88	49.495.437,52	580.910.569,22
Tekort.....	451.292.466,43	180.514.153,45	221.473.344,90	49.304.968,07
Overschot ..	—	—	—	—

Over de laatste 20 jaren geeft de Millioenennota het gebruikelijke overzicht, waarbij ook ditmaal de extra-aflossing van schuld in verband met de intrekking der muntbiljetten (dienst 1904) buiten rekening is gelaten, terwijl, wat de diensten 1914 tot en met 1922 betreft, de cijfers zijn opgenomen, gelijk die zijn na uitschakeling van den invloed van de crisis op de ontvangsten en de uitgaven.

Dienst- jaren.	Voor- of na- deelige saldi van den ge- wonen dienst.	Voor- of na- deelige saldi v. d. buitenge- wonen dienst.	Voor- of na- deelige saldi van den ge- heelen dienst.
	Gld.	Gld.	Gld.
1903-'12	+ 27.549.699,18	— 56.683.684,28	— 29.133.985,10
1913 ..	+ 4.162.186,72	— 15.466.387,05	— 11.304.200,33
1914 ..	— 10.114.960,29	— 11.921.932,96	— 22.036.893,25
1915 ..	— 15.548.220,24	— 12.555.180,20	— 28.103.400,45
1916 ..	+ 20.276.373,44	— 20.188.794,70	+ 87.578,74
1917 ..	+ 36.345.008,73	— 30.043.143,85	+ 6.301.864,88
1918 ..	— 4.311.366,64	— 67.976.348,42	— 72.287.715,06
1919 ..	+ 22.285.982,52	— 107.731.780,33	— 85.445.797,81
1920 ..	+ 664.091,38	— 175.893.356,95	— 175.229.265,57
1921 ..	— 12.805.647,01	— 284.020.968,62	— 296.826.615,64
1922 ..	— 49.304.968,07	— 180.514.153,45	— 229.819.121,53
1903-'22	+ 19.198.179,71	— 962.995.730,84	— 943.797.551,13

De Minister wijst er echter uitdrukkelijk op, dat deze cijfers een te gunstig beeld geven van den toestand der financiën. Over de jaren 1903—'06 is een andere splitsing tusschen gewone en buitengewone uitgaven en ontvangsten gevolgd dan sedert 1907 gebruikelijk is. Neemt men laatstbedoelde splitsing over het tijdvak 1903—'06 wel in acht, dan worden de eindcijfers over het geheele 20-jarige tijdperk:

Voordeelig saldo gewonnen dienst.....	f 11.667.859,54
Nadeelig saldo buitengewonen dienst....	„ 955.465.410,07
Blijft nadeelig saldo geheelen dienst....	f 943.797.551,13

Ook deze eindcijfers geven een nog te gunstig beeld, omdat daarbij de ontvangsten uit spoorweghuur als gewoon zijn beschouwd en daarenboven in die cijfers niet is begrepen het in 1905 aan Indië verstrekt bedrag, waarvoor een leening werd gesloten, welke op ultimo Juni 1922 per saldo rond f 28,4 miljoen bedroeg.

Afgezien daarvan mag niet uit het oog worden verloren, dat de begrooting nog te weinig van een commercieelen opzet uitgaat, ten gevolge waarvan op het Staatsvermogen belangrijk wordt ingeteerd, zonder dat zulks in de cijfers tot uiting komt. Kapitaalsverminderingen komen b.v. door te geringe afschrijvingen niet tot uitdrukking; ook wordt niet voldoende gereserveerd met het oog op de verplichtingen, welke voortvloeien uit de aanspraken op pensioenen van ambtenaren enz.

Omtrent het loopende dienstjaar 1923 teekent de Nota aan, dat de oorspronkelijke begrooting, met inbegrip van de suppletore begrootingen, in verband met het overgaan van de taak van het voormalig Departement van Landbouw enz. noodig, een eindcijfer

aanwees van rond f 817.420.000, waaronder rond f 194.964.500 aan buitengewone en rond f 6.836.000 aan crisisuitgaven. De gewone uitgaven der aanvankelijke begroting bedragen dus rond f 615.618.000, waartegenover staan rond f 567.696.500 aan geraamde ontvangsten, latende een tekort op den gewonen dienst van ruim f 47,9 millioen, dat door suppletoire verhoogingen over de f 48 millioen zal stijgen. Bovendien bleek reeds, dat de salarissen der onderwijzers rond f 9 millioen zullen tegenvallen. Weliswaar bleven de middelen in de eerste 8 maanden van 1923 ruim f 14 millioen boven de raming, doch reeds bleek van een sterke inzinking. Ook het aandeel in de winst van De Nederlandsche Bank viel tegen. Het tekort zal dus wel niet minder dan f 50 millioen bedragen.

Thans komen we tot het dienstjaar 1924. Dit dienstjaar vertoont het volgende beeld:

	Gew. dienst.	Buitengew. dienst.	Crisisdienst.	Totaal.
Uitgaven.....	646.892.168,90	112.634.420,—	5.737.456,—	765.264.044,90
Ontvangsten..	548.628.259,52	40.793.392,76	—	589.421.652,28
Tekort.....	98.263.909,38	71.841.027,24	5.737.456,—	175.842.392,62

Uitvoerig belicht de Nota aan de hand van het nevenstaande vergelijkend overzicht de oorzaken van daling of stijging der onderscheidene hoofdstukken van de raming der uitgaven voor 1924 met de bedragen, welke voor 1923 in de aanvankelijke begrotingswetten zijn neergelegd.

Bij de stijgingen en dalingen betreffende den gewonen dienst wordt er op gewezen, dat de stijging tot een bedrag van f 22 millioen niet een gevolg is van vermeerdering der uitgaven, doch van de omstandigheid, dat het tekort op de spoorwegen thans ten laste van de gewone uitgaven is gebracht, terwijl het ten vorigen jare onder de buitengewone voorkwam. Voorts wordt er de aandacht op gevestigd, dat tegenover de stijging der gewone uitgaven van de Staatsmijnen met f 5½ millioen een hoogere raming van f 7 millioen der gewone ontvangsten dier Mijnen staat.

In de dalingen op de verschillende hoofdstukken weerspiegelt zich veelal den invloed van de bezuinigingsactie, waarvan intusschen het rechtstreeks resultaat vaak tot op zekere hoogte wordt verminderd als gevolg van het toekennen van wachtgeld aan ontslagen ambtenaren.

Wat de stijgingen betreft kan als algemeen werken de oorzaak worden aangewezen de verhooging van de aan het Postbedrijf te goed te schrijven vergoedingen in verband met de afschaffing van den portvrijdom. Voorts moet de uitvoering van wetten als de Pensioenwet, de Woningwet en de Onderwijswetten voor een belangrijk deel der stijgingen aansprakelijk worden gesteld.

De *stijging* van Hoofdstuk VA moet voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan een vermeerdering van uitgaven voor subsidiën aan bijzondere Hoogere Burgerscholen en Lycea, industrie- en huishoudscholen (f 840.000 meer), voor salarissen aan onderwijzers (f 5.175.000 meer), doofstommen enz. onderwijs (f 346.000 meer), wachtgeld en pensioenen (f 1.046.000 meer).

De *stijging* van Hoofdstuk VII^B wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een stijging van den post pensioenen met rond f 1.328.000 en van dien voor wachtgeld met f 110.865. Hiertegenover staat een daling van de kosten van de Administratie der Directe Belastingen met f 778.917 en van den Dienst der Rijksgebouwen met ruim f 87.000.

De *stijging* van Hoofdstuk VIII wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door eene vermeerdering van de kosten der Luchtvaartafdeeling (f 495.650), het materieel der artillerie en proeven bij dat wapen (f 893.209), de militaire pensioenen (f 1.503.000), de wachtgeld en non-actieveitsjaarweden (f 3.410.508). Daling wordt vooral veroorzaakt door mindere uitgaven voor bezoldiging van het personeel der verschillende wapens (f 5.084.340).

Hoofdstuk IX is *gestegen* wegens: Tekort spoor-

1924

1923

Hoofdstuk	Totaal	Buitengewoon	Crisis	Gewoon	1924			Gewone dienst	
					Totaal	Buitengewoon	Crisis	Gewoon	Meer
I Huis der Kon.	Gld. 1.700.000,—	Gld. 1.700.000,—	Gld. —	Gld. 1.700.000,—	Gld. 1.700.000,—	Gld. —	Gld. —	Gld. —	Gld. —
II Hooge Colleges.	2.119.905,95	—	—	2.119.905,95	2.119.894,49	—	—	—	11,46
III Buitenl. Zaken.	4.790.381,—	—	—	4.790.381,—	4.477.549,—	—	—	—	312.832,—
IV Justitie.	30.539.853,33	—	653.000,—	29.886.853,33	29.973.566,—	916.256,—	—	—	829.543,33
V Binnenl. Zaken.	23.028.857,34	1.000,—	5.037.736,—	17.990.121,34	21.457.440,—	4.000.000,—	—	—	532.681,34
Va Onderwijs.	151.548.113,—	—	—	151.548.113,—	156.921.036,—	—	—	5.372.923,—	—
VI Marine.	48.486.108,—	3.717.460,—	—	44.768.648,—	42.884.013,—	—	—	—	1.884.635,—
VIIA Nat. Schuld.	107.534.068,55	7.620.000,—	—	99.914.068,55	100.932.134,55	—	—	—	6.601.934,—
VII B Financien.	221.757.278,93	158.389.676,13	495.200,—	62.872.402,80	141.898.012,86	—	—	—	—
VIII Oorlog.	63.136.893,—	—	242.000,—	62.894.893,—	63.129.739,—	371.200,—	—	802.690,05	—
IX Waterstaat.	88.375.268,—	14.548.490,—	410.000,—	73.826.778,—	120.435.317,—	—	—	234.846,—	—
X Arbeid.	67.883.927,—	10.688.000,—	—	56.785.927,—	16.162.700,—	—	—	30.445.839,—	—
XI Koloniën.	6.469.667,—	—	—	6.469.667,—	11.000.000,—	450.000,—	—	4.840.671,—	—
XII Onvoorziën.	50.000,—	—	—	50.000,—	—	—	—	—	260.922,—
	817.420.321,10	194.964.626,13	6.837.936,—	615.617.758,97	765.264.044,90	5.737.456,—	—	41.696.969,05	10.422.559,13

wegen: f 22 miljoen; Staatsmijnen, uitgaven 5½ miljoen meer (waartegenover echter f 7 miljoen meer inkomsten) en voorts geraamd tekort P. T. T. rond f 1.268.000.

Hoofdstuk X doet eene *vermeerdering* van f 2.500.000 zien voor bijdragen aan gemeenten in verband met de te dekken exploitatietekorten op volgens de Woningwet gebouwde woningen en een stijging van f 475.000 voor de bijdragen in verband met de uitvoering der Warenwet. De bestrijding der werkloosheid eischt f 984.025 meer, terwijl de uitgaven in verband met de afschaffing van den portvrijdom eene stijging van bijna f 1½ miljoen vertoont.

De *vermindering* op hoofdstuk III werd voornamelijk mogelijk gemaakt door het vervallen van de uitgaven voor het Marine-detachement in Peking (f 225.000).

De *vermindering* op Hoofdstuk IV is in hoofdzaak een gevolg van diverse kleinere bezuinigingsmaatregelen.

Op hoofdstuk V is vooral een *daling* mogelijk als gevolg van de bezuiniging op de afdelingen Landbouw en Visscherijen, resp. f 561.026 en f 106.295.

Daarentegen vermeerderen de uitgaven in verband met de afschaffing der portvrijdommen met f 354.400.

Met betrekking tot de *daling* van hoofdstuk VI wordt het volgende opgemerkt:

„Het eindcijfer der begrooting voor 1923 was f 48.486.108, waarvan f 3.717.460, zijnde een deel der kosten van nieuwen vlootbouw, tot de buitengewone uitgaven werd gerekend. De gewone uitgaven beliepen mitsdien f 44.768.648. Voor 1924 wordt het totaal der zoeven bedoelde kosten op den gewone dienst gebracht. Daargelaten, dat, volgens het ten vorigen jare gevolgde systeem slechts een bedrag van f 933.181 voor boeking op den buitengewonen dienst in aanmerking zou komen, wordt deze boeking niet gerechtvaardigd geacht in verband met het bekende besluit der Regeering ten aanzien van het ontwerp-Vlootwet. Waar het eindcijfer voor 1924 is geraamd op f 42.884.013, bedraagt het voordeelig verschil met 1923 (gewone dienst) f 1.884.635. Hier staat echter tegenover, dat, wegens bijdrage van Indië in de kosten van den vlootbouw onder de middelen f 2.450.249 minder moest uitgetrokken worden.

Van het bovengenoemd voordeelig verschil ad f 1.791.835 [waar genoemd? — Red.] komt f 1.290.412 op rekening van de eerste Afdeling Militaire uitgaven (waaronder f 1½ miljoen minder voor kosten van nieuwen vlootbouw, f ½ miljoen meer voor kosten personeel der zeemacht) en f 501.423 op rekening van de tweede Afdeling Niet-Militaire uitgaven.”

Hoofdstuk VIIA vertoont een *daling* van f 7.844.372 op het hoofd interest tegen een stijging ad f 1.242.438 op het hoofd aflossing.

De *vermindering* van hoofdstuk XI wordt veroorzaakt door een *daling* der uitgaven voor het Departement ad f 74.274 en voor Curaçao f 234.238.

De Middelen, welke opbrengst in de maandelijksche middenstaten wordt gepubliceerd, zijn voor f 386.937.000 opgenomen en dus f 18.518.000 *lager* geraamd. De overige middelen, voor zoover onder de gewone gerangschikt, zijn *lager* geraamd f 550.000, samen dus f 19.068.000 minder.

Wat de eerste groep betreft, merkt de Minister op, dat de belastingen; die naar den maatstaf van het inkomen worden geheven, gezamenlijk niet lager behoeften geraamd te worden. Dit is te danken, naar wordt medegedeeld, aan de voorzichtigheid, welke het vorig jaar werd betracht. Daarentegen moest de raming van de opbrengst der accijnzen, der zegel- en registratierechten en der invoerrechten belangrijk *lager* worden gesteld.

Van de eerste groep zijn *lager* geraamd:

	in duizend. guld.
de vermogensbelasting	500
„ wijnacijn	200

	in duizend. guld.
de gedistilleerdaccijns	9.900
„ tabaksaccijns	3.000
„ zegelrechten	2.500
„ registratierechten	2.000
„ invoerrechten	4.000
het statistiekrecht	200
de loodsgelden	200

Van de eerste groep zijn *hooger* geraamd:

	in duizend. guld.
de grondbelasting	482
„ personeele belasting	500
„ zoutaccijns	100
„ bieraccijns	600
„ geslachtaccijns	1.200
„ successierechten	1.000
het recht op de mijnen	100

Van de tweede groep zijn *lager* geraamd:

	in duizend. guld.
aandeel winst Nederl. Bank	11.183
leges	900
rente kasvoorschotten Koloniën	7.168
consulaatrechten	200
teruggave door gemeenten van het over 1922 teveel genotene ingevolge art. 56 wet L. O. 1919	440
aandeel Ned.-Indië in den vlootbouw	2.550

Van de tweede groep zijn *hooger* geraamd:

	in duizend. guld.
rente voorschotten ingevolge Woningwet ..	4.880
„ „ woningbouw met premie ..	700
„ „ Zuiderzeefonds	300
aandeel Indië in aflossing Staatsschuld ..	124
inkomsten arbeid gevangenenissen en rijks- werkinrichtingen	469
boeten enz.	285
collegegelden	540
bijdragen gemeenten kosten R.H.B.S.	706
aandeel Indië in Marineluchtvaartdienst ..	100
teruggaaf door prov. enz. van aandeel kwa- de posten directe belastingen	2.750
ontvangsten hypotheke en kadaster	150
bijdragen kosten onderhoud landswerken ..	653
gewone ontvangsten Staatsmijne	7.097
aandeel gemeenten subs. Werkloozenkassen	750
baten keuring ingevoerd vleesch	100
toezicht stoomketels	250
bijdragen landsdienaren eigen en weduwen- en wezenpensioen	2.105
opbrengst verkochte Rijksgoederen enz. ..	198

De belangrijke beschouwingen over de grootte van het tekort en de wegen tot zijn dekking van blz. 13 e.v. der Nota, laten wij hier volgen.

Met betrekking tot vorenstaande cijfers moge worden opgemerkt, dat het op pag. 10 [der Nota, zie hierboven pag. 821. — Red.] genoemde tekort op den gewonen dienst van rond f 98 miljoen nog geen juist beeld geeft van den financieelen toestand. Vooreerst is op de begrooting, waarvan de uitkomsten in de hiervorenstaande cijfers zijn weergegeven, geen bedrag uitgetrokken als Staatsbijdrage aan het Ouderdomsfonds tot dekking van het tekort, dat in dat fonds als gevolg van de invoering der vrijwillige ouderdomsverzekering zal ontstaan. Toch zou volgens het *tegenwoordig* systeem van financiering dier verzekering, over 1924 de eerste annuïteit tot dekking van dat tekort moeten worden gestort. Als gevolg daarvan zal het bedrag van f 98 miljoen met naar raming f 12 miljoen stijgen. Voorts zullen de uitgaven voor rente en aflossing van Staatsschuld naar raming met een bedrag van f 5½ miljoen toenemen in verband met de noodzakelijke consolideering van f 250 miljoen vlottende schuld.

Blijkens het vorenstaande zou, werden geen bijzondere maatregelen genomen, voor 1924 moeten worden gerekend op een tekort op den gewonen dienst van rond f 116 miljoen, en dat ondanks de maatregelen tot bezuiniging, tot nu toe getroffen en waarvan in de Millioennota's der vorige jaren werd gesproken. Daarbij houde men in het oog, dat in de begrooting voor 1924 nog in totaal f 5.737.456 aan crisisuitgaven zijn begrepen, terwijl naar de meening der Regeering, te beginnen met 1925, behoudens in geval het betreft de liquidatie van vroeger genomen maatregelen, geen posten meer ten laste van den crisisdienst zullen mogen worden gebracht.

Het is dus wel boven allen twijfel verheven, dat met het nemen van zeer ingrijpende maatregelen tot dekking van het ieder jaar grooter wordend tekort op den gewonen dienst niet langer kan worden gewacht.

Over de gevolgen welke voor de geheele Nederlandsche natie in al haar geleidingen zouden voortvloeien uit het voortduren van den toestand, waarin wij thans leven, zal in het licht der gebeurtenissen om ons heen wel niet gesproken behoeven te worden. Wat Nederland nodig heeft, wil het ook in de toekomst aan zijne steeds toenemende bevolking een dragelijk bestaan kunnen waarborgen en zijne positie te midden der volkeren kunnen handhaven, is in de alereerste plaats een werkelijk evenwicht in zijn financiën.

Dat om dit evenwicht te verkrijgen het in de eerste plaats noodzakelijk is alle maatregelen te vermijden waaruit hogere uitgaven zouden voortvloeien, zal wel geen beoogde behoeven. Bij de samenstelling van de begroting voor 1924 is met dat beginsel zooveel mogelijk rekening gehouden, terwijl wettelijk en andere voortvloeiingen, waaruit zoodanige uitgaven als nog zouden voortvloeien, niet tot stand zullen kunnen komen. Het bij de Staten-Generaal aangebrachte wetsontwerp op de gezondheidsdiensten (Gedr. Stukken 1922, no. 28) en het wetsontwerp tot wijziging van de wet op het Middelbaar Onderwijs (Gedr. Stukken 1922/23, no. 65) zullen derhalve voorshands niet verder behandeld kunnen worden, terwijl geen subsidies voor nieuwe hogere burgerscholen en gymnasia zullen worden verleend, noch ook van Rijkswege nieuwe hogere burgerscholen zullen worden gesticht.

Ook bij een streng volgen van de hierbedoelde gedragslijn zal echter eene stijging der uitgaven niet geheel te vermijden zijn.

Vooreerst zal de afschaffing van den crisisdienst, ook al wordt op dien dienst aanmerkelijk bezuinigd, eene verzwaring van den gewonnen dienst medebrengen.

In verband hiermede zij gewezen op de z.g. steunregelingen voor werklozen. Het ware naar de meening der Regeering onjuist, de oogen te sluiten voor de harde waarheid, dat men hier niet met een kwaad van tijdelijken aard te doen heeft. De Regeering is daarom van meening, dat niet langer mag worden afgeweken van den weg, dien de Armenwet wijst ter voorziening in de nooden van hen, die geen middelen van bestaan hebben. Deze wet draagt de hierbedoelde voorziening subsidiair op aan de gemeenten. Mocht het noodzakelijk blijken gemeenten, welke als gevolg van die voorziening in financiële moeilijkheden komen, uit 's Rijks kas te steunen, dan zal — en hiermede is één der oorzaken van de stijging van de gewone uitgaven aangewezen — zulks ten laste van den gewonnen dienst moeten geschieden.

Voorts moet rekening gehouden worden met de omstandigheid, dat de Staatsuitgaven in sommige opzichten — men denke aan de sterke stijging van den pensioenlast — een automatisch accres vertoonen, terwijl een dergelijk accres bij de middelen *niet* mag verwacht worden, integendeel met een verdere inzinking moet worden gerekend. Eerst in een verdere toekomst, en bij herstel het der economisch leven zal weder een zoodanig jaarlijksch accres der middelen mogen worden aangenomen, dat het normaal accres der uitgaven daardoor wordt opgewogen.

De hierbedoelde omstandigheid dwingt dus allereerst tot het nemen van tijdelijke maatregelen, welke gedurende de periode, dat evenwicht in de Staatsfinanciën nog niet is bereikt, het automatisch accres zooveel mogelijk tegen gaan.

De maatregelen, waarmede dit laatste doel zoude zijn te bereiken, zijn de volgende:

Vooreerst zullen voor eene periode, welke naar de meening der Regeering op vermoedelijk ten hoogste drie jaren moet worden gesteld, alle periodieke tractementsverhoogingen moeten worden stopgezet, in afwachting o.a. van eene nadere regeling dier periodieke verhoogingen, welke naar de aanvankelijke meening der Regeering noodzakelijk is.

In de tweede plaats zal, ter opvang van het automatisch accres der uitgaven voor het lager onderwijs, als gevolg van de jaarlijksche vermeerdering van het aantal der schoolgaande kinderen met 10 à 15.000, tot 1930 moeten worden afgezien van de invoering van het zevende leerjaar en van de uitbreiding van den leerplicht, terwijl op de gemeentelijke en bijzondere scholen, welke het zevende leerjaar reeds hebben en er uit 's Rijks kas betaling voor genieten, het z.g. uitstervingsstelsel zal worden toegepast. Hierdoor zal de automatische toeneming van het aantal benodigde leerkrachten, althans ten deele, worden opgevangen.

De vorengeschetste maatregelen kunnen evenwel slechts strekken ter voorkoming van een *uitbreiding* van het kwaad der tekorten; voor de opheffing dier tekorten zelve zijn andere middelen noodig.

Bij het overwegen der maatregelen, die daartoe kunnen leiden, had de Regeering zich minder te richten naar de hiervoor genoemde cijfers voor 1924 dan naar den vermoede-

lijken toestand in 1925. Afgezien immers van de omstandigheid, dat de hierna te vermelden maatregelen voor een deel eerst in 1925 of later effect zullen sorteerden, en dat met een zekere stijging der uitgaven, ondanks de hooger geschetste voorzieningen, moet worden rekening gehouden, kan ook het peil der middelen, waarvan men voor 1924 is uitgegaan, niet als blijvend worden beschouwd. Met een verdere teruggang daarvan moet integendeel worden gerekend. Bij het opstellen van haar plannen is de Regeering dan ook uitgegaan van de noodzakelijkheid om een tekort van f 140 miljoen te overbruggen in stede van een van f 116 miljoen, het cijfer van het tekort op den gewonnen dienst voor 1924.

Bij het overwegen der plannen stond voorop, dat de overbrugging van het tekort in de eerste plaats zou dienen te geschieden door een terugbrenging van het peil der uitgaven.

Bij de beantwoording der vraag, hoe het peil der uitgaven zou kunnen worden gereduceerd, is uit den aard der zaak allereerst onderzocht, welke mogelijkheden eene reorganisatie en inkrimping van den Staatsdienst zou kunnen opleveren.

Geblyken is, dat — afgezien van hetgeen *eventueel* uit eene andere financiering van de sociale verzekering zou mogen worden verwacht — uit hoofde van reorganisatie of inkrimping in geen geval op meer dan f 50 miljoen besparing zou mogen worden gerekend, ¹⁾ latende alzoo een bedrag van f 90 miljoen te dekken over.

Acht de Regeering het uitgesloten om meer dan f 50 miljoen per jaar op de verschillende Staatsdiensten te besparen, zij acht het evenzeer onmogelijk om de natie een *nieuwen* belastingdruk van 90 miljoen gulden per jaar op te leggen.

Onvermijdelijke conclusie hieruit is, dat zonder aantasting van het salarispeil van het personeel, zooals dat in 1920 werd vastgesteld, het uitgesloten zal zijn om tot een snuitenden gewonnen dienst te geraken, temeer omdat het onmogelijk moet worden getacht om zonder aanvankelijke verlichting van den op het spoorwegbedrijf drukkenden salarislast, dat bedrijf weder rendabel te doen zijn. Men staat te dezen voor een in geen geval te vermijden noodzakelijkheid.

Boven en behalve de besparing op salarissen, die verkregen wordt uit reorganisatie en inkrimping van den Staatsdienst zal de last van salarissen en loonen (welke op ruim f 260 miljoen moet worden geschat) met 20 pCt. (over twee jaren verdeeld) verminderd moeten worden. Dat zulks eene onmogelijkheid is zonder aantasting ook van die wettelijke, welke vóór 1 Juli 1922 werden genoten, zal wel voor ieder duidelijk zijn. De Regeering ziet zich daarom genoodzaakt de intrekking van art. 40 van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren te bevorderen.

Aangezien over de wijze waarop de salarisverlaging voltrokken zal moeten worden, nog overleg wordt gepleegd, kan de Regeering daarover thans nog niet anders dan hare aanvankelijke meening kenbaar maken.

Deze luidt aldus:

1o. Eene verlaging van den totalen last van salarissen en loonen met 20 pCt., over twee jaren te verdeelen, is noodzakelijk.

2o. Met ingang van 1 Januari 1924 worden alle salarissen en loonen van hoog tot laag met 10 pCt. verminderd.

3o. Onmiddellijk zal worden ter hand genomen een algemeene herziening van het bezoldigingsbesluit, ten doel hebbend om met ingang van 1 Januari 1925 een zoodanige salarisregeling in werking te doen treden, dat over dat dienstjaar het sub 1o. gestelde geheel bereikt worde.

De Regeering is van oordeel, dat bij die herziening voor de hoogste salarissen, bijv. die der Ministers en enkele andere, de huidige bedragen met de volle 20 pCt. verminderd zullen moeten worden; dat de loonen der werklieden meer in overeenstemming zullen moeten worden gebracht met den plaatselijken loonstandaard en dat overigens bij de herziening rekening zal moeten worden gehouden met de mate, waarin voorzigtige verhoogingen werden toegekend. Van eene gewijzigde regeling voor den z.g. standplaatsaf trek voor ambtenaren en onderwijzers meent de Regeering te moeten afzien.

Als gevolg van deze maatregelen tot vermindering van den salarislast kan worden aangenomen, dat het tekort op het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie zal verdwijnen. Een overeenkomstige maatregel ten opzichte van het Spoorwegpersoneel zal, mede in verband met

¹⁾ De Regeering hoopt in staat te zijn in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag in zake Hoofdstuk I der Staatsbegroting nadere mededeelingen te doen innemen de hierbedoelde maatregelen van reorganisatie en inkrimping.

andere bezuinigingen, ook bij de Spoorwegen vrij zeker tot eene sluitende rekening voeren. Wat dit laatste punt betreft, zal de invloed daarvan zich eerst bij de samenstelling van de begrooting 1925 doen gevoelen, aangezien ten laste van de begrooting voor 1924 het tekort over het bedrijfsjaar 1923 moet worden vergoed.

Voor zooveel de salarissen ten laste van den eigenlijken Staatsdienst betreft zal de besparing, die zich echter eerst op de begrooting voor 1925 ten volle zal doen gevoelen, op f 35 à 40 miljoen kunnen worden gesteld. In aanmerking moet immers worden genomen, dat het hooger genoemde bedrag van f 260 miljoen tot een bedrag van rond f 50 miljoen de loonen der Staatsbedrijven omvat en voorts, dat het als gevolg der voorgenomen reorganisatiemaatregelen zal dalen.

Voegt men daarbij de dekking der tekorten op Spoorwegen Postbedrijf, (onderscheidenlijk f 22 en f 1.8 miljoen) dan blijkt, dat van het hooger genoemde bedrag van f 90 miljoen door de tot nu toe genoemde maatregelen in totaal een kleine f 60 miljoen gevonden zullen worden, zoodat nog ruim f 30 miljoen te dekken valt.

In dit verband zij opgemerkt, dat de Regeering overweegt of, zonder zwaardere lasten te leggen op hen, die de premie betalen, een zoodanige wijziging in de financiering der sociale verzekering mogelijk is, dat eene verlichting van de daaruit voor 's Rijks Schatkist voortvloeiende lasten mogelijk zou blijken. Uit den aard der zaak zou een wijziging als hierbedoeld niet kunnen leiden tot vermindering van de bijdrage aan het Ouderdomsfonds in verband met het toekennen van ouderdomsrente aan personen, die den leeftijd van 65 jaren reeds hadden bereikt, die dus nimmer premie betaalden of zullen betalen. Zij zou moeten strekken tot vermindering van de bijdragen onderscheidenlijk van f 21½ miljoen aan het Invaliditeitsfonds en van f 12 miljoen aan het Ouderdomsfonds; de laatste in verband met de uitvoering der vrijwillige ouderdomsverzekering. In afwachting van het resultaat van de overweging der hierbedoelde wijziging, acht de Regeering zich echter niet verantwoord de eventuele gevolgen daarvan in haar financiële plannen te discontereeren.

Zij ziet zich daarom genoodzaakt om tot dekking van de bovengenoemde resteerende f. 30 miljoen haar toevlucht te nemen tot wijziging van bestaande en invoering van nieuwe heffingen.

Binnen enkele weken hoopt de Regeering in staat te zijn de noodige wetsontwerpen tot dekking van dit bedrag in te dienen. Worden deze ontwerpen tijdig behandeld, dan zullen de verwachte baten daaruit ook nog geheel of ten deele aan het dienstjaar 1924 ten goede komen. In elk geval laat zich dan aanzien, dat het dienstjaar 1925 een aanmerkelijk beter beeld zal vertoonen dan 1924, al zal het resultaat van organisatie en inkrimping — waarvan het bedrag op f 50 miljoen geschat werd — dan nog slechts voor een betrekkelijk gering deel effectief geworden zijn.

Alleen wanneer het resultaat der overwegingen in zake de financiering der sociale verzekeringen leiden mocht tot een belangrijke vermindering der uitgaven ten laste van den Staat, zou in 1925 een ongeveer sluitend budget verkregen worden.

Daarvoor zou dan, om te resumeeren, noodig zijn:

- eene reorganisatie of inkrimping van Staatsdiensten, welke geleidelijk zou leiden tot eene besparing van ongeveer f 50 miljoen;
- de mogelijkheid van een andere financiering der sociale verzekering;
- de vermindering van den totalen last der salarissen en loonen met ½ %;
- de oplegging van ongeveer f 30 miljoen aan nieuwe lasten.

Niet met één dezer vier maatregelen of met twee er van kan men er komen. Ze zijn alle vier noodig. Want, naarmate het effect van den sub a bedoelden maatregel toeneemt moet tegelijk gerekend worden met de zekerheid van een voortgezet accres der uitgaven en de waarschijnlijkheid eener verdere daling van sommige inkomsten.

Voor zooverre betreft eene noodzakelijke verlaging van sommige al te drukkende heffingen; is de Regeering — hoezeer van den ernst van dit vraagstuk overtuigd — van oordeel, dat daaraan niet kan worden gedacht, zoolang het budgetair evenwicht niet verzekerd kan worden geacht. Zoodra dit het geval is zal overwogen worden in hoeverre door verdere wijzigingen in ons belastingstelsel de verlaging van sommige economisch schadelijke heffingen mogelijk zal blijken.

Wat nu de begrooting voor 1924 betreft zij er op gewezen, dat de hiervoren ontwikkelde plannen geen sluitend budget kunnen brengen. Wel zal het oorspronkelijk ge-

raamde tekort er niet onbelangrijk door verminderen. Bij Nota's van Wijziging zullen dezer dagen enkele veranderingen worden aangebracht, welke uit hooger genoemde maatregelen voortvloeien. Laat men de eventuele vermeerdering der inkomsten als gevolg van wijzigingen in het belastingstelsel en de bezuiniging als gevolg van voorgenomen reorganisatieplannen voorshands huiten beschouwing, dan zal het tekort verminderen met de volgende bedragen:

salarisvermindering . . . . f 21 miljoen
tekort Postbedrijf . . . . . „ 1.8 „

Totaal rond f 23 miljoen

waardoor het tekort tot rond f 93 miljoen zal dalen. Bovendien bestaat er naar het oordeel der Regeering aanleiding, om, in afwachting van de definitieve vaststelling van haar standpunt in zake de financiering der sociale verzekering, de bijdragen aan het Invaliditeitsfonds voor 1924 stop te zetten en met het storten van de hooger bedoelde bijdrage ad f 12 miljoen nog niet te beginnen. 1) Een wetsvoorstel tot regeling van destopzetting der eerstbedoelde bijdrage zal spoedig worden ingediend. In verband daarmee zal de post ad f 21½ miljoen voor de bijdrage aan het Invaliditeitsfonds bij Nota van wijziging van de begrooting worden afgevoerd, terwijl die van f 12 miljoen niet op de begrooting zal worden gebracht. Een dergelijke gedragslijn is te eerder gemotiveerd, waar ten gevolge van het onvermijdelijk tekort op de begrooting voor 1924, de hierbedoelde bijdragen feitelijk uit geleend geld zouden moeten worden betaald. Het tekort op den gewonnen dienst zal daardoor per saldo rond f 60 miljoen bedragen, waartegenover dan mag worden gesteld de te verwachten bate uit de nieuwe voor te stellen heffingen en de bezuinigingen, welke ter hand genomen worden. Het laatste bedrag mag echter voor 1924 niet al te hoog worden aangeslagen.

Daarna volgt nog een uiteenzetting omtrent den stand der kas en de Crisisuitgaven en haar dekking.

Aan de nota zijn de gebruikelijke staten en bijlagen toegevoegd.

1) Zou het resultaat der gemaakte berekeningen uitwijzen dat de tegenwoordige stortingen in die fondsen niet verminderd kunnen worden, dan zou het gemis der bijdragen over 1924 natuurlijk gecompenseerd moeten worden door de annuïteit van af 1925 iets te verhoogen.

Tot ons leedwezen noopt ruimtegebrek ons het tweede gedeelte van de discussie tusschen de heeren S. A. Reitsma en J. Th. Gerlings over Indische Staats- en Particuliere Spoorwegen een week te doen overstaan. — Red.

MAANDCIJFERS.

POSTCHEQUE EN GIRODIENST.

	Mei 1923		Mei 1922	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Aantal rekeningen op u ^o	102.632	—	70.012	—
Stortingen		139.477.682		127.494.347
Overschrijvingen:	971.152		679.855	
a. bijgeschreven		356.973.054		308.248.898
b. afgeschreven		357.880.762		310.439.955
Afschrijvingen	716.581		462.995	
wegens cheques.		86.991.429		78.077.506
Totaal te goed rekeninghouders op u ^o .	—	321.709.625	—	209.568.404

RIJKSPPOSTSPAARBANK.

AUGUSTUS	1921	1922	1923
Inlagen	f 11.211.918	f 11.046.212	f 10.955.497
Terugbetalingen	9.761.179	9.039.619	9.184.446
Tegood der inleggers op ultimo	277.317.894	287.835.076	296.762.118
Nom. bedr. der uitst. staatschuldboekjes op ultimo	43.704.350	45.286.150	44.510.450
Spaarbankboekjes:			
Aantal nieuw uitgegeven	9.537	9.004	9.543
Aantal geheel afbetaald	7.697	7.024	6.719
Aantal in omloop op ultimo	1.915.515	1.929.507	1.944.919

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partit.
13 Spt. '23	347.623	84.653	480.000	1320.278	7.139.546	193.969
6 „ '23	347.509	84.653	480.000	1330.000	7.144.739	100.452
30 Aug. '23	348.766	84.653	480.000	1256.439	7.193.628	172.580
14 Spt. '22	330.994	84.653	480.000	606.562	6.501.105	361.446

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
29 Aug. '23	3.120.989	2.110.468	—	80.245	2.224.760
22 „ '23	3.122.764	2.150.305	—	78.612	2.225.063
15 „ '23	3.120.881	2.137.707	—	74.186	2.231.815
30 Aug. '22	3.063.414	2.235.243	—	132.474	2.153.181

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking pers. 1)	Algem. Dekking pers. 2)
29 Aug. '23	989.003	1.907.582	109.751	75,5	77,5
22 „ '23	957.206	1.881.905	109.678	76,0	77,9
15 „ '23	974.628	1.902.430	109.886	75,5	77,3
30 Aug. '22	576.074	1.881.686	106.086	75,9	79,2

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan lime deposits
22 Aug. '23	769	11.676.507	1.340.529	15.003.020	3.981.112
15 „ '23	770	11.702.009	1.359.778	15.112.400	3.971.754
8 „ '23	771	11.696.092	1.382.893	15.084.459	3.971.879
23 Aug. '22	791	10.766.039	1.356.998	14.706.370	3.588.105

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 17 September 1923.

Ondanks het niet bijster voorspoedig verloop van de onderhandelingen tusschen Duitschland en Frankrijk — indien men althans van onderhandelingen mag spreken, nu de in de redevoeringen van Stresemann belichaamde voorstellen nog geen rechtstreeksche uiting van Fransche officieele zijde uitgelokt — is men bij onze Oosterburen bezig maatregelen te nemen, die een verder verval van het geldwezen moeten voorkomen en die opnieuw een natie zullen moeten scheppen, gereed en geschikt om op vaste basis het economisch leven te doen opbloeien. Aan het geweldige van deze tank is het wellicht, toe te schrijven, dat de reeds lang geformuleerde maatregelen slechts langzaam vorderen en dat men inmiddels telkens komt tot besluiten, die de moeilijkheden van den overgangstijd duidelijk demonstreeren. Enkele dagen geleden toch stond het vast, dat het plan Helfferich — het invoeren van een „rogge“ valuta — definitief was verworpen en dat in plaats hiervan het denkbeeld was aanvaard tot oprichting van een nieuwe circulatiebank, die biljetten zou uitgeven, volkomen gedekt door goud en goudvorderingen. Plotseling echter is het bericht gelanceerd, dat nu toch een valuta zal worden ingevoerd, gebaseerd op de roggeprijzen, welk bericht vergezeld is gegaan van de mededeeling, dat dit nieuwe betaalmiddel slechts zou dienen om in den oogsttijd en kort daarna een functie te verrichten. Nadere omschrijvingen ontbreken tot dusverre, doch het is vermoedelijk niet ver van de waarheid, indien men ook hier weder machtige politieke financiële invloeden aanwijst, als oorzaak van deze gedeeltelijke front-verandering. Het plan van een goud-biljettenbank heeft men echter klaarblijkelijk niet laten varen en men is thans doende vormen te vinden, waarin de reeds voor het grootste gedeelte feitelijk voltrokken omwisseling van het op papiermarken gebaseerd verkeer in één, gegrondvest op de goud-mark, kan worden gegoten. Het disconto toch van

de Rijksbank is verhoogd tot 90 pCt. 's jaars (of, zooals de formuleering luidt, $7\frac{1}{2}$ pCt. per maand), terwijl tegelijkertijd de beleeningsrente is verlaagd van 31 pCt. tot 10 pCt. 's jaars. Op deze wijze wil men trachten de credieten in papieren marken zoo duur te maken, dat zij niet meer aantrekkelijk worden geacht, terwijl de rente voor beleeningen, die reeds op de basis van een bestendige waarde worden verleend, althans grootendeels, meer tot normale verhoudingen wordt teruggebracht. Het is duidelijk, dat deze besluiten slechts aangemerkt kunnen worden als eerste stappen op den weg, die naar een definitieve oplossing voert. Want, bij een rentestand in de open markt van 700 à 1000 pCt. 's jaars is een officieel disconto van 90 pCt. natuurlijk geenszins afschrikwekkend (vermoedelijk moet hierin ook de reden worden gezocht van het zonder eenig verzet aanvaarden der verhooging door de Commissie uit de Rijksbank) terwijl, aan den anderen kant, een berekening van 10 pCt. 's jaars voor bestendige credieten als veel te hoog moeten worden gekarakteriseerd. Wellicht is het ook ten deele aan de tot nu toe nog veel hogere beleeningsrente toe te schrijven, dat de levensmiddelenprijzen in Duitschland in den laatsten tijd zoo sterk boven het dollar-niveau zijn gestegen. Volgens een berekening van de Frankfurter Zeitung heeft de dollar thans een stand bereikt, overeenkomend met het 23.214.285-voudige van de vredes-pariteit, terwijl levensmiddelen en andere benodigdheden zijn gestegen tot het 25.649.210-voudige. Ongetwijfeld zijn er ook andere factoren, die een woordje medespreken; in de eerste plaats wel de risico's, die door iederen fabrikant en handelaar in meer dan ruime mate bij de prijsbepaling worden berekend. Doch het is te verwachten, dat er althans eenige verbetering zal kunnen intreden, als een sterk zichtbare productiefactor aanmerkelijk kan worden verlaagd.

Inmiddels is men in serieuze kringen in Duitschland zelve niet zeer optimistisch, omtrent de naaste toekomst gestemd. Men is er te sterk van overtuigd, dat politiek en financiën te eng zijn verbonden, dan dat een oplossing van de monetaire verwickelingen mogelijk zou kunnen zijn, zonder een gelijktijdige regeling van de politieke conflicten. En, hiermede rekening houdende, heeft ook de beurs haar tendens niet gewijzigd. Mocht er ook al op sommige dagen een zeer lichte neiging tot reactie waar te nemen zijn geweest, al zeer spoedig werd deze achterhaald door een nieuwe geweldige rijzing, die het niveau van de aan de beurs van Berlijn en andere Duitsche bankplaatsen verhandelde fondsen met millioenen procenten heeft doen stijgen.

De stemming op de overige markten van het vasteland is veel kalmer geweest. Met name te Londen waren de omzettingen gering en was het koerspeil weinig bewogen. Er waren dan ook geen factoren, die eenigen stimulans hadden kunnen geven. De lange afwezigheid buitenslands van den Premier Baldwin heeft aanvankelijk wel de hoop gewekt, dat er in het Fransch-Duitsche conflict eenige teekening gebracht zou kunnen worden door de daadwerkelijke hulp van Engeland, doch nu men de houding van Frankrijk ten aanzien van de jongste Duitsche voorstellen heeft ontwaard, is het den meesten wel duidelijk geworden, dat de Engelsche Regeering er voorloopig de voorkeur aan geeft de ontwikkeling der gebeurtenissen af te wachten. En zoo is men weder tot het oude pessimisme vervallen, een pessimisme, dat in Engeland weliswaar geen aanleiding geeft tot heftige dalingen ter beurze, gezien den innerlijk gezonden toestand van industrie, verkeer en financiën, doch dat zich uit in een bijna volslagen stilstand van den beurs-handel. Eenige opleving is ontstaan voor de aandelensoorten, die in nauw verband staan met de staal- en kunstzijde-nijverheid, wijl men voor deze branches eenige Japanische orders verwacht, doch overigens waren er geen feiten van beteekenis te registreeren.

Te Parijs daarentegen is de stemming veel geënerverder geweest, waarbij de koersen echter vrijwel over de gehele linie aanmerkelijk konden stijgen. Arbitragewaarden maakten hierop een uitzondering, in verband met de verbetering van den Franschen wisselkoers, doch waar deze verbetering op zich zelve een vreugdevol verschijnsel was, spreekt het vanzelf, dat de beurs als geheel opgewekt van tendens was. Het is moeilijk na te gaan, voor welk deel de stijging van den Franschen Franc aan zuiver economische motieven en voor welk deel aan financieel-technische maatregelen is toe te schrijven. In buitenlandsche beurscentra heit men over tot de meening, dat althans in zekere mate bevust, richting aan de Fransche wisselbeweging wordt gegeven, temeer, omdat de Fransche Regeering binnens afzienbaren tijd een nieuwe leenings-transactie wenscht door te voeren. Vermoedelijk zal een leening worden aangeboden in den vorm van obligaties met betrekkelijk korten, doch verschillenden looptijd; volgens Fransche berichten zouden deze obligaties aflosbaar zijn in drie, zes of tien

jaren met dienovereenkomstige premies. De rente wordt op zes procent getaxeerd. Tot nu toe heeft de Fransche Regeering met inbegrip van de emissies van het Crédit National en van de „groupements” der bewoners van de verwoeste gebieden over 1923 minder opgenomen, dan waarvoor zij autorisatie heeft verkregen, zoodat de komende leening vermoedelijk van vrij grooten omvang zal worden. Een gunstige wisselkoers met, diensgevolge, een lager peil van de prijzen der eerste levensbehoefden, kan natuurlijk slechts gunstig werken in de richting van het wetslagen. Toch zijn er ook bepaalde economische factoren, die het gewenschte effect op den koers van het Fransche betaalmiddel uitoefenen. De industriele bedrijvigheid bijv. is aanzienlijk en zelfs de z.g. „zware” industrie heeft zich niet al te zeer te beklagen, ondanks de hinderpalen, die de beperkte kolen-aanvoer haar nog steeds in den weg legt. Voorts is het nu wel zeker, dat de graan-import, — indien al noodzakelijk — zeer veel geringer zal behoeven te zijn dan het vorig jaar, waardoor groote bedragen bespaard kunnen worden. Dit alles tezamen genomen, heeft het vertrouwen in de Regeering en in de toekomst slechts kunnen bevestigen, zoodat het volkomen verval van de mark zelfs geenerlei invloed meer uitoefent.

In New York is de stemming weifelend geweest. Men houdt in de Unie nog geen rekening met de Europeesche toestanden, doch de omstandigheden in de Vereenigde Staten zijn op zich zelve niet van dien aard, dat een steeds opgewekte beursstemming gerechtvaardigd zou zijn. Tegensrijdige berichten doen de ronde. Nog steeds worden groote verwachtingen gekoesterd, omtrent een opleving in de eerstkomende maanden doch, in verband met de concrete mededeelingen der industriele bedrijven, wordt deze hoop niet overal in gelijke mate gedeeld. In vele gevallen toch vertoonen de cijfers van de geboekte orders eerder een afname dan het tegenovergestelde. Ook baart de toestand in de petroleum-nijverheid zorg. De overproductie in Californië, in stede van geringer te worden, heeft uitgebreider vormen aangenomen en de groote ondernemingen staan hier vrijwel machteloos, gezien het feit, dat een zoo groot aantal kleine en onafhankelijke eigenaars de verschillende terreinen exploiteert. Toch kan niet worden gezegd, dat de algemeene tendens ongeanimeerd is geweest, hoewel het optimisme in de achter ons liggende week niet sterk tot uiting is gekomen.

Ten onzent heeft de markt een zeer kalm verloop gehad. Voor *beleggingswaarden* is de normale toestand weder teruggekeerd; het algemeen koersniveau heeft zich geheel van de schokken van de voorafgaande weken kunnen herstellen. Toch dient niet uit het oog te worden verloren, dat de recentelijk geconstateerde nadeelige koersverschillen voor onze inheemsche staats-fondsen voor een groot deel zijn veroorzaakt door de opstuwung van verkoop-orders in enkele dagen tijds. Waren deze verdeeld geworden over een ruimer tijdsverloop, dan zou de reactie — en ook het hierna gekomen herstel — niet zoo grooten omvang hebben aangenomen. De fluctuaties van den laatsten tijd geven derhalve niet zuiver de gevoelens aan, die een tijdlang hebben geheerscht.

Van buitenlandsche staats-papieren konden Japan en Brazilië iets monteeren.

	10 Spt.	14 Spt.	17 Spt.	Rijzing of daling.
6 % Nederland 1922	100½	100¾/10	1007/8	+ 3/8
5 % „ 1918	90	90 1/10	907/10	+ 7/10
4½ % „ 1916	88¾	88 1/8	88	— ¼
4 % „ 1916	82¾	81 1/10	817/10	— 13/10
3½ % „	74½	74½	74½	—
3 % „	65	647/8	643/8	— 5/8
2½ % Cert. N. W. S.	55 31/32	55 13/16	55½	— 23/32
7 % Oost-Indië 1921	101 11/16	101 11/16	101 15/16	+ ¼
6 % „ 1919	97 1/10	97½	97¾	+ 1/10
5 % „ 1915	90 5/8	91¼	92	+ 1 3/8
5 % Rusland 1906	3¼	3¼	4	+ ¾
4 % Rusl. bij Hope & Co.	4	4½	4 13/16	+ 13/16
4 % Japan 1899	60	64 3/10	64¾	+ 4¾
5 % Brazilië 1895	43¾	45¼	45¼	+ 2
8 % San Paulo 1921	96¾	97	—	+ ½
6 % Amsterdam 1920	101	—	—	—
7 % Rotterdam 1920	101¾	1017/8	1017/8	+ 1/8

De aandelenmarkt was grootendeels in handen van den beroepshandel. Zoo is het ook te verklaren, dat *industriele waarden* niet profiteerden van het bericht, dat de uitvoercontrole uit Duitschland is opgeheven, hoewel hierin toch het bewijs is te vinden, dat de prijzen van de bij onze Oostelijke burenen gefabriceerde artikelen of het wereld-niveau hebben bereikt, of dit reeds hebben overschreden.

Tabaksfondsen werden aanvankelijk in iets grooter mate uit de markt genomen in verband met de aankondiging van

een interim-dividend ad. 10 pCt. op aandelen Deli-Batavia Tabak. *Suikervaarden* bleven vast als gevolg van de berichten omtrent gunstige afdoeningen door de V.J.S.P. *Rubberaandelen* daarentegen waren ietwat gedrukt toen bleek, dat de voorraden te Londen in geringe mate waren toegenomen.

De *petroleummarkt* was verdeeld. Op sommige dagen nam de Amsterdamsche beurs het initiatief tot hooger koersen voor aandelen Koninklijke Petroleum Mij. en doorgaans heeft dit fonds zich dan ook goed kunnen handhaven, al waren er enkele vrij groote reacties te constateeren. Aandelen Geconsolideerde bleven voortdurend vast op aankopen van bepaalde zijde.

	10 Spt.	14 Spt.	17 Spt.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	117 1/2	117	117¾	+ ¼
Incaso Bank	87½	88¾	—	+ ¾
Koloniale Bank	154½	153¾	152 5/8	— 17/8
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	127	128	126¼	— ¾
Rotterd. Bankvereniging	90¾	—	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek	34	—	—	—
Van Berkel's Patent	40¾	39¾	39	— 1¼
Gouda Kaarsen	69	72	73¾	+ 4½
Holl. Draad- en Kabelfabriek	58¾	62 1/4	—	+ 3¾
Jurgens' Ver. Fabr.gew.aand.	56¾	53	55¼	— 1¾
„ „ „ pr. aand.	59½	57	58	— 1½
Leerdam Glasfabrieken	32¾	—	31	— 1¼
Philips' Gloeilampenfabriek	252	250¼	251¾	— ¼
Vereenigde Blikfabrieken	101¼	—	—	—
Vereen.Chemische Fabrieken	38	—	—	—
Compania Mercantil Argent.	9 1/8	8¾	97/8	+ ¾
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	165¾	164¾	164¼	— 1
Handelsver. Amsterdam	439¾	439¾	442¾	+ 2¾
Handelsverg. Reias & Co.	25	—	27	+ 2
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	179½	179¾	175¾	— 3¾
Linde Teves & Stokvis	64	64½	64½	+ ½
Tels & Co's Handel-Mij.	4¾	—	7¼	+ 2½
Redjang Leborg Mijnb.-Mij.	96½	97	102 1/2	+ 6
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	138¾	136¾	135	— 3¾
Kon. Petroleum-Mij.	354½	348¾	3517/8	— 2 5/8
Amsterdam-Rubber-Mij.	159¾	154 1/8	152 1/8	— 7 5/8
Nederl.-Rubber-Mij.	79	—	—	—
Oost-Java-Rubber-Mij.	228¾	223	221	— 7¾
Deli-Batavia Tabak Mij.	324	318½	317	— 7
Deli-Maatschappij	295¼	289	289¼	— 6¼
Senembah-Maatschappij	270	264¾	268¾	— 1½

De *scheepvaart-afdeeling* heeft hare vaste houding niet kunnen handhaven. Bij sterke afname van den handel liepen ook de meeste koersen terug, waarbij de aandelen der Indische lijnen nog het best op peil bleven.

	10 Spt.	14 Spt.	17 Spt.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	88	83	82	— 6
„ „ „gem.eig.	77	70 7/8	71	— 6
Hollandsche Stoomboot-Mij.	20	19½	17	— 3
Java-China-Japan-Lijn	78¾	82	80	+ 1¼
Kon. Hollandsche Lloyd	8	8 5/8	87/8	+ 7/8
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	56¾	—	54	— 2¾
Konink.Paketaart-Mij.	110	—	114	+ 4
Maatschappij Zeevaart	52	—	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie	108	109	108 5/8	+ 5/8
Nievelt Goudriaan	88	84¾	84	— 4
Rotterdamsche Lloyd	123¾	123	124¾	+ 1
Stoomv.-Mij. „Nederland”	136	139¾	1407/8	+ 47/8
„ „ „Noordzee”	25	26½	—	+ 1½

De *Amerikaansche markt* reageerde bij geringen handel.

	10 Spt.	14 Spt.	17 Spt.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	61	60	59 13/16	— 1 1/16
Anaconda Copper	85½	85	83¾	— 2 1/4
Studebaker Corp.	110¾	107	105¾	— 4¾
Un. States Steel Corp.	97¾	94	93 1/8	— 4 5/8
Atchison Topeka	102¾	—	—	—
Erie	157/8	14¾	14	— 17/8
Southern Pacific	93 13/16	92¾	91 5/8	— 27/16
Union Pacific	139¾	137¾	135¾	— 4
Int. Merc. Marine orig. gew.	87 1/10	7 13/10	7¾	— 11/10
„ „ „ „ pref.	26 1/10	27¾	25 3/8	— 1 1/10

De *geldmarkt* was ruim en stabiel; prolongatie 3 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

18 September 1923.

De ramingen van den Canadeeschen tarwe-oogst toonen nog wel onderlinge verschillen, doch zij stemmen daarin

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Haver Sept.	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Lijnzaad Sept.
15 Spt. '23	99 1/4	82 3/4	38 1/4	11,50	8,80	23,—
8 „ '23	102 1/2	85 5/8	37 1/8	11,70 ²⁾	9,— ²⁾	22,95 ²⁾
15 Spt. '22	101 1/8	62 1/4	37 1/4	11,30	8,05	18,55
15 Spt. '21	126 1/4	53 1/2	36 5/8	17,55	8,95	21,30
15 Spt. '20	250 3/4	132 1/8	61	20,50 ¹⁾	10,15	26,70
20 Juli '14	82	56 3/8	36 1/2	9,40	5,38	13,70

¹⁾ Per Febr. ²⁾ Per Sept.

Loooprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	17 September 1923	10 September 1923	18 September 1922
Tarwe* . . . . . ¹⁾	12,50	12,25	12,35
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	9,—	9,25	9,70
Mais (La' Plate) . . . . . ²⁾	190,—	194,—	215,—
Gerst (48 lb. malting) . . . ²⁾	170,—	171,—	193,—
Haver (38 lb. White cl.) . . ¹⁾	10,—	10,—	10,25
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	11,75	11,40	13,75
Lijnzaad (La Plata) . . . . ³⁾	438,—	432,—	380,—

¹⁾ p. 100 KG. ²⁾ p. 2000 KG. ³⁾ per 1960 KG.
⁴⁾ Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	9/15 Sept. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tjdvak 1922	9/15 Sept. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tjdvak 1922	1923	1922
Tarwe	10.151	532.323	807.836	—	31.086	30.124	563.409	837.960
Rogge	1.819	302.879	195.015	—	485	—	303.364	195.015
Boekweit	4.852	16.497	9.555	—	—	—	16.497	9.555
Mais	3.067	414.955	722.574	295	53.759	73.435	468.714	796.009
Gerst	4.257	157.747	104.681	—	9.227	3.597	166.974	108.278
Haver	2.633	54.416	84.798	—	533	50	54.949	84.848
Lijnzaad	1.774	101.160	126.342	—	49.856	61.864	151.016	188.206
Lijnkoek	5.130	153.931	87.608	—	—	1.547	153.931	89.155
Tarwemeel	4.453	68.781	38.568	—	4.509	5.338	73.290	43.906
Andere meelsoorten	—	1.444	8.036	—	—	2.615	1.444	10.651

overeen, dat men blijkbaar algemeen van meening is, dat Canada een record-oogst heeft. In vergelijking met verleden jaar wordt de oogst ongeveer 70 miljoen bushels groter geschat en daar deze hoeveelheid ongeveer gelijk is aan wat de oogst in de Vereenigde Staten minder geraamd wordt dan de opbrengst van het vorige jaar; kan men in ronde cijfers zeggen, dat de opbrengst van den tarwe-oogst van het Noord-Amerikaansche Continent dit jaar ongeveer gelijk zal zijn aan dien van het vorige jaar. Dit is een resultaat, dat aanmerkelijk beter is dan men eenige weken geleden had durven vermoeden. Niet alleen kreeg men toen berichten over den achteruitgang van den stand van de zomer-tarwe in de Vereenigde Staten, doch ook de berichten van Canada waren geenszins gunstig en het is dan ook wel boven verwachting, dat Canada ten slotte met een record-oogst voor den dag komt. Zoowel Chicago als Winnipeg waren dan ook flauw gestemd gedurende de afgelopen week. Chicago liep terug van 102 1/2 tot 99 1/4 voor den Septembertermijn en Winnipeg van 97 1/2 tot 94 1/4 voor den October-termijn. Met die prijzen meenen de boeren in Noord-Amerika niet te kunnen uitkomen, doch op dit oogenblik ondervindt men nog geen gevolgen van de ontevredenheid, die zij daarover-betoonen. Wel wordt bericht, dat de uitzaai van wintertarwe aanmerkelijk kleiner zal zijn, doch nadere cijfers hebben ons nog niet bereikt en het is zeer de vraag of dit dreigement wel uitgevoerd zal worden, aangezien de boeren zelf zich met deze politiek toch evenmin zouden bevoordeelen. In Europa waren de markten kalm gestemd. In ladingen ging zeer weinig om, alleen Italië toonde enige belangstelling en kocht eenige ladingen Australische tarwe. Overigens concurreerde Australië weinig op de Europeesche markten, aangezien dat land betere prijzen kon maken naar het verre Oosten. De wereldverscheppingen waren iets ruimer dan de vorige week. Het totaal der verscheppingen sinds 1 Augustus is aanmerkelijk minder dan verleden jaar of 2 jaar geleden, hetgeen voornamelijk moet worden toegeschreven aan het feit, dat Duitschland zooveel minder betreft. Engeland blijft geregeld als koper optreden, omdat de voorraaden daar niet groot zijn, doch men heeft er een open oog voor de wereldpositie van het artikel tarwe en men is algemeen van oordeel, dat de productie dit jaar groter is dan de importlanden zullen kunnen opnemen. Op sommige dagen bestond er nog al belangstelling voor partijen Manitoba-tarwe, toen die tot aanmerkelijk lagere prijzen te koop waren. Argentinië gaat voort op tamelijk ruime schaal tarwe te verscheppen, terwijl ook de oogstberichten betreffende den nieuwen oogst gunstig blijven luiden.

Betreffende Rusland kunnen wij deze week weinig nieuws vermelden. Op het oogenblik is de Sowjet-Regeering niet dringend aan de markt, doch vrijwel algemeen verwacht men, dat de verscheppingen in den loop van het jaar aanzienlijk zullen worden, althans van rogge en gerst en in mindere mate van mais. De tarweverscheppingen zullen waarschijnlijk nog niet van grooten omvang zijn.

Na de levendige markten der laatste week trad er deze week een reactie in voor mais. Gebrek aan kooplust deed zich in bijna alle Europeesche markten gelden met als gevolg een langzaam terugloopen der prijzen. Ook Argentinië liep 20 à 25 ctms. terug, doch ten slotte werd de stemming iets beter. In ladingen ging in de afgelopen week bijna niets om. De meeste belangstelling bestond nog voor partijen Zuid-Afrikaansche mais, die meest in Engeland tot naar verhouding goede prijzen plaatsing vonden. Het feit, dat op latere aflading door Zuid-Afrika weinig of niets wordt aangeboden, prikkelt natuurlijk eenigszins den kooplust. De tamelijk groote hoeveelheid La Plata-mais, onderweg naar of ladend voor het Continent veroorzaakt, dat de meeste Continentale markten geen belangstelling toonen. Enkele Middellandsche zeemarkten waren zelfs zoo gedeprimeerd voor disponibile mais, dat zij trachtten lokale voorraden naar Noord-Europa te verkoopen. De Noord-Amerikaansche markten waren kalm gestemd. De zoo hoog genoteerde September-termijn liep terug van 85 1/2 tot 83 1/4. Ook de nieuwe oogst-positie toonde een daling, doch op 17 dezer herstelde de markt zich, zoodat het grootste gedeelte van deze daling wederom ingehaald werd. Ofschoon de prijzen voor December- en Januari-aflading van Noord-Amerika niet hooger zijn dan die van La Plata-mais en men bij gelijke prijzen zeer zeker een niet onaanzienlijken export van Noord-Amerika mag verwachten, is het vertrouwen in de meeste markten van Europa nog niet van dien aard, dat men tot aankopen van Noord-Amerikaansche mais van den nieuwen oogst op eenigszins ruime schaal durft over te gaan.

Goede kwaliteiten voergerst bleven goed gevraagd, doch de eenigszins hogere prijzen voor Tunis- en Algiers-gerst waren moeilijk te maken. Donau-gerst is weliswaar lager aangeboden, doch de koopers toonen zich gereserveerd, aangezien de kwaliteit zeer onvoldoende lijkt. Rusland biedt op het oogenblik niet aan. De markt voor haver is vrijwel onveranderd; in de meeste markten worden de prijzen goed gehandhaafd.

Argentinië blijft zeer vast gestemd voor lijnzaad en de prijzen sluiten op het hoogste punt voor den ouden oogst, dit niettegenstaande de verscheppingen uit dat land gedurende de laatste weken klein geweest zijn. De berichten voor den nieuwen oogst blijven gunstig, hetgeen ruimschoots in de prijzen wordt uitgedrukt, aangezien Februari te Buenos Aires tot 18,30 genoteerd is op hetzelfde oogenblik dat October op 23,10 staat. Ook de berichten betreffende den Noord-Amerikaanschen oogst bleven goed, ofschoon men in vakkringen meent, dat ook dit jaar de officiele raming een te hoog cijfer aangeeft.

SUIKER.

De verschillende suikermarkten bleven voor disponibile suiker vast gestemd. Op de termijnmarkten fluctueerden de noteringen voor late termijnen eenigszins.

Te New York steeg de notering voor Spot-Centrif-

gals van d.c. 6,28 tot d.c. 6,78 om op d.c. 6,65 te sluiten. Cubasuiker werd tot prijzen olopende tot d.c. 5,— c.&f. New York verhandeld en zelfs een in Liverpool opgeslagen lading Cubasuiker werd tot d.c. 4¼ c.i.f. New York daarvan verkocht. De Amerikaansche markt beweegt zich dus aanmerkelijk boven de marktwaarde in Europa. Op de New Yorksche termijnmarkt was de loop der prijzen als volgt: September: opening d.c. 4,58, hoogste punt 4,94 en slot 4,80; December 4,51, 4,57 en 4,39; Maart 3,80 tot 3,69; Mei 3,90 tot 3,79.

De laatste Cuba statistiek luidt als volgt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 9 Sept. '23...	10.576	24.570	33.452
Tot. sedert 1 Dec. '22-9 Sept. '23	3.349.770	3.710.033	3.185.000
Aantal werkende fabrieken ..	—	—	—
Weekexport 9 Sept. '23.....	47.264	62.358	44.253
Totale export 1 Jan.-9 Sept. '23	2.956.876	3.323.900	1.971.000
Totale voorraad 9 Sept. '23..	392.900	397.730	1.230.550

De termijnmarkt te London opende in eene vaste stemming met gestadig olopende prijzen. De Engelsche Raffinadeurs verhoogden wederom hunne prijzen en wel met 6 d.

De Board of Tradestatistiek luidt:

	Augustus.		Jan./Aug.	
	1923	1922	1923	1922
	Tons	Tons	Tons	Tons
Import Riet	134.919	65.367	836.900	963.226
„ Biet	—	—	—	—
„ Geraffineerd ..	17.224	40.766	282.873	355.618
Totaal	152.143	106.133	1.119.773	1.318.844
Voorraad in Entrepot	283.250	243.800	—	—
„ in Raffinader.	53.250	48.150	—	—
Opbrengst	75.013	84.742	619.824	636.987
Tot. binn. Consumptie	132.247	139.107	984.900	1.077.075
Totale Export	4.340	2.291	39.672	35.656
Voorr. op 31 Juli 1923	306.900	—	in 1922..	344.050
„ „ 31 Aug. 1923	336.500	—	in 1922..	291.950

De zichtbare voorraden zijn volgens C. Czarnikow Ltd. London:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Duitsland 1 Juli '23	424.900	147.900	178.800
Tsjechoslowakije 1 Aug. '23..	68.800	41.600	156.100
Frankrijk 1 Aug. '23	104.000	61.000	36.700
Nederland 1 Aug. '23	37.600	52.700	26.000
België 1 Aug. '23	34.800	30.300	60.100
Engeland 1 Sept. '23.....	336.500	291.950	297.000

	1923	1922	1921
Totaal in Europa.....	1.006.600	625.450	754.700
Ver. Staten (Atl. hav.) 8 Sept. '23	97.000	149.435	135.700
Cuba 8 Sept. '23.....	392.900	405.630	1.230.500
Totaal ..	1.496.500	1.180.515	2.120.900

Opmerkelijk is de groote voorraad in Duitsland. Op Java vonden verdere herverkoopplaats tot prijzen olopende tot ongeveer f 16,50 voor Superieur en f 15,75 voor No. 16 en hooger. Daarna werd Superieur weer tot f 16,— gelaten. In verband met het meevallen van den oogst kon de Trust met ongeveer 300.000 picols restant-oogsten aan de markt komen, die tot f 16,25 voor Superieur en 15½ gulden voor No. 16 en hooger koopers vonden. Het rendement over 146 fabrieken bedroeg op 15 September 6½ pCt. minder dan op datzelfde tijdstip verleden jaar.

De afscheppingen van Java gedurende Augustus bedroegen 188.000 tons.

De markt hier te lande opende in overeenstemming met de overige suikermarkten in eene vaste stemming met olopende prijzen, waartoe goede kooplust bleef bestaan. Aan het einde der week liepen de noteringen naar aanleiding van het lager afkomen van New York ietwat terug en sloot de markt in eene kalmer stemming als volgt:

NOTERINGEN.

Data	Amsterdam per Oct./Dec.	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per	Amer. Granulated c.i.f.	
			Sept./Oct.	Sept./Oct.	
13 Sept. '23	f 28 ⁹ / ₁₆	Sh. 58/9	Sh. 24/-	Sh. 32/- 1)	\$ cts. 6,78
6 „ '23	2)	58/3	22/-	32/- 1)	6,28
13 Sept. '22	21 ⁷ / ₈	58/3	19/3	23/3	4,95
13 Sept. '21	28 ³ / ₈	61/-	20/6	27/-	4,86
4 Juli '14	11 ¹² / ₃₂	18/-	—	—	3,26

1) Nom.

2) Wegens de feestdagen te Amsterdam, geen notering.

September f 28,75; October f 27,62½; December f 25,25 en Maart f 26,87½. De totale omzet op de termijnmarkt beliep gedurende de afgelopen week 6300 tons. Ook deze week toonde de industrie belangstelling voor binnenkomende en loco partijen Javasuiker.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 12 September 1923.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn de laatste week door speculaties en minder gunstige weerberichten gestegen. Het Ginner's rapport van j.l. Zaterdag was 1.141.000 balen, of ongeveer 41½ % meer dan 1922, en 135 % meer dan in 1921. Zeer opmerkingswaardig is de opbrengst van Texas van 1.088.000 balen tegen 565.000 het vorig jaar. Deze hooge cijfers hadden echter weinig invloed op de prijzen en Mid. American is vandaag 185 punten duurder dan een week geleden. De slapte in den handel wordt ondersteund door de afname van katoen, die slechts 55 % bedraagt, vergeleken bij denzelfden tijd van het vorig jaar. Egyptische katoen is gedurende deze week ongeveer 1 penny gestegen.

Garenprijzen zijn, evenals die van het ruwe materiaal, naar boven gegaan. Spinners kunnen echter slechts weinig verkoopen, daar het onmogelijk is behoorlijke prijzen te krijgen. Enkele verkoopen van ringgarens voor dhooty strepen en extra harde garens hebben sedert plaats gehad, doch cops worden slecht verkocht. Er is veel vraag geweest voor 40's mule voor Indië, doch tegen prijzen, die niet geaccepteerd worden. Slechts enkele goedkope partijtjes zijn dan ook geboekt. Twofolds zijn nog rustig, doch er zijn enkele aanvragen van Indië geweest tegen lage bidingen. Egyptische kettinggarens zijn vast, doch de hoogere noeteringen, als gevolg van de duurdere katoen, worden zoo goed als niet geaccepteerd. Er gaat dan ook zeer weinig om. Naaigarens worden evenmin verkocht.

De handel in manufacturen is ten gevolge van de hoogere katoenprijzen geheel stil komen te staan. Vele zaken, die anders tot stand zouden gekomen zijn, zijn nu blijven rusten. Wat nog afgesloten is, liep tegen oude contracten. Alleen in die soorten, die aan de markt gehouden moeten worden, ging nog wat om. Daar de handel slechts voor onmiddellijk verbruik kocht, kan een ieder slechts tegen den dagprijs verkoopen en het behoeft geen betoog, dat deze in het oog van de verbruikers natuurlijk veel te hoog was.

	5 Sept. 12 Sept.	Oest. koersen.	4 Sept. 11 ert.
Liverpoolnoteringen.	T.T. op Indië	1/4 1/8	1/4 1/8
F.G.F. Sakellarides	16,80 17,95	T.T. op Hongkong	2,3 1/2 2/3 1/4
G.F. No. 1 Oomra	9,40 9,95	T.T. op Shanghai	3/1 1/8 3/2

Noteering voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	14 Sept. '23	7 Sept. '23	31 Aug. '23	14 Sept. '22	14 Sept. '21
New York voor Middling ...	28,70 c	27,80 c	26,35 c	21,75 c	20,20 c
New Orleans voor Middling	27,50 c	26,— c	24,75 c	21,— c	19,75 c
Liverpool voor Fy Middling	17,39 d	16,22 d	15,18 d	13,42 d	13,86 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.

(In duizendtallen balen)

	1 Aug. '22 tot 14 Sept. '23	Overeenkomstige perioden	
		1922-'23	1921-'22
Ontvangsten Gulf-Havens.	611	465	676
Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	90	104	106
„ „ t Vasteland	280	173	353
„ „ Japan	11	41	176

Voorraden.

(In duizendtallen balen)

	14 Sept. '23	14 Sept. '22	14 Sept. '21
Amerik. havens	351	488	1318
Binnenland	438	463	994
New York	—	—	—
New Orleans	—	—	—
Liverpool	53	309.16 1)	579.55 2)

1) 15 September 1922. 2) 16 September 1921.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Wittkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).
Noteringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
15 Sept. 1923	759.000	19.600	1.099.000	22.500	5 ¹ / ₁₆
8 " 1923	1)	1)	1)	1)	1)
1 " 1923	778.000	19.875	1.046.000	22.300	5 ¹ / ₃₂
15 Sept. 1922	1.819.000	16.200	2.525.000	22.000	6 ²⁷ / ₃₂

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
15 Sept. 1923....	112.000	890.000	211.000	2.030.000
15 Sept. 1922....	75.000	737.000	141.000	1.422.000

1) Feestdag.

COPRA.

De markt was de afgelopen week zeer vast gestemd, en er ging zeer veel om. Vooral Duitsland was sterk koper, speciaal voor stoomende partijen, waardoor de premie voor stoomend boven October/December afloading van f 0,12½ tot circa f 0,75 opliep.

De markt sluit met de volgende noteringen;

Ned. Ind. f.m.s. stoomend ..... f 32,
" " " Aug./Sept. afl. .... " 31,75
" " " Oct./Dec. " .... " 31,25

17 Sept. 1923.

METALEN.**Loco-Noteringen te Londen:**

Data	Koper Standaard	Koper Electrolytisch	Tin	Lood	Zink
17 Sept. 1923..	62.7/6	68.5/-	193.12/6	25.12/6	32.17/6
10 " 1923..	63.17/6	69.10/-	199.2/6	25.12/6	33.12/6
3 " 1923..	63.7/6	68.15/-	194.15/-	25.2/6	33.-/-
27 Aug. 1923..	64.-/-	69.15/-	190.15/-	24.10/-	32.12/6
18 Sept. 1922..	63.-/-	71.12/6	159.2/6	24.2/6	31.12/6
20 Juli 1914..	61.-/-	-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.**GRAAN.**

Data	Petrograd Londen, R'dam	Odessa Rotterdam	All. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
10-15 Sept. 1923	—	15/3 ^a	2,15 ¹	—	21/3	21/3
3-8 " 1923	—	15/3 ^a	2,15 ¹	—	20/7½	20/7½
11-16 Sept. 1922	—	—	10½ ³	2/9	20/8	20/8
12-17 Sept. 1921	—	—	4/10½	4/10½	27/-	27/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
10-15 Sept. '23	6/-	9/10	9/6	14/4	5/1	7/-
3-8 " '23	6/1	9/2	9/6	14/4	5/4	7/-
11-16 Sept. '22	6/6	11/1½	13/9	16/10½	5/5½	8/-
12-17 Sept. '21	8/-	13/-	12/6	14/-	6/3	9/3
Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
10-15 Sept. 1923..	23/-	32/6	35/-	30/-
3-8 " 1923..	22/6	32/6	35/-	32/-
11-16 Sept. 1922..	19/6	26/-	30/-	31/10½
12-17 Sept. 1921..	30/-	—	—	—
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) \$ per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteringen per ton van 1015 KG.

RIJNVAART.

Week van 9—15 September 1923.

De aanvoeren van zeezijde waren minder dan de voorgaande week en bestonden wederom hoofdzakelijk uit kolen. De beschikbare voorraad Rijnschepen nam voortdurend toe, daar er weinig aanbieding van vracht was.

De daghuur voor groote Deutsche schepen bedroeg 1¼ cts., voor kleine vlotgaande Deutsche schepen 2—2¼ cts. Voor groote Hollandsche schepen werd betaald 2 cts. voor kleine 2¼—2½.

De waterstand bleef vallend, zoodat naar den Bovenrijn (Köln pl.m. 2 M., Ruhrhavens pl.m. 2,30) slechts op 1,70 M. afgeladen werd. Het sleeploon was genoteerd volgens het 55 cts. tarief.

INKLARINGEN.**VLISSINGEN.**

Landen van herkomst	Augustus 1923		Augustus 1922	
	Aantal schepen	M ³ .	Aantal schepen	M ³ .
Binnenl. Havens	3	17.948	1	18.940
Groot-Brittannië	31	254.740	31	255.020
Duitschland....	2	993	—	—
Zweden.....	1	2.451	1	1.714
België.....	—	—	1	1.231
Italië 1).....	6	2.679	3	2.125
Levant 2).....	23	11.140	—	—
Rusland-Zw. Zee	—	—	8	3.362
Totaal....	66	289.951	45	282.392
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	47	261.689	{ 1 34	{ .272 274.586
Britsche.....	4	18.186	2	1.641
Duitsche.....	8	6.691	1	1.714
Noorsche.....	—	—	7	4.179
Belgische.....	7	3.385	—	—
Totaal....	66	289.951	45	282.392

1) Bijleggers. 2) Sleepbooten. (Barend Stofkoper & Co.)

DORDRECHT/ZWIJNDRECHT.

Landen van herkomst.	Augustus 1923		Augustus 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	6	2.378	—	—
Groot-Brittannië	2	336	—	—
Duitschland....	5	844	—	—
Danzig.....	7	3.296	—	—
Totaal....	20	6.854	—	—
Nationaliteit				
Nederlandsche..	1	761	—	—
Britsche.....	6	1.234	—	—
Duitsche.....	13	4.859	—	—
Totaal....	20	6.854	—	—

(Gerard Mauritz.)

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.**Bedrijfsleven en de strijd tegen de Armoede in Nederland**

door Dr. CH. A. VAN MANEN.

Prijs ingenaaid f 3,—. Gebonden f 4.75.

Voor leden der Vereeniging en geabonneerden op het Weekblad wordt dit werk beschikbaar gesteld tegen den prijs van f 2,50 ingenaaid en f 4,— gebonden.

Bestellingen richt men tot het Secretariaat van het Instituut, Pieter de Hooghweg 122, onder gelijk-tijdige remise per postwissel of op postchèque en girorekening No. 8408, Rotterdam.

DE TWENTSCHE BANK

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 's-GRAVENHAGE - DORDRECHT - UTRECHT - ZAANDAM

Maandstaat op 31 Augustus 1923

DEBET

Aandeelhouders nog te storten 90 pCt. op aandelen B, waarvoor waarborg gedeponeerd	f 1.683.900,—
Deelneming in de firma's:	
B. W. BLIJDENSTEIN & Co., te Londen;	
B. W. BLIJDENSTEIN Jr. te Enschede;	
LEDEBOER & Co., te Almelo, f 7.985.000,—, waarvoor in geld gestort	6.435.000,—
waarvoor effecten gedeponeerd	f. 1.550.000,—
Deelneming in bevriende Bankinstellingen .... f 9.976.855,08	
waarvoor in geld gestort	7.359.655,08
waarvoor effecten gedeponeerd	" 2.617.200,—
Effecten van Aandeelhouders	
gedeponeerd bij bevriende instellingen	" 3.000.000,—
ten eigen gebruike	" 28.988.350,—
	" 36.155.550,—
Kassa, Wissels en Coupons	" 21.396.744,89
Nederlandsche Schatkistbiljetten en Schatkistpromessen	" 45.048.071,45
Saldo's bij Bankiers:	
beschikbaar voor eigen gebruik	f 2.714.237,49
voor rekening van derden	" 15.552.456,78
	" 18.266.694,27
Prolongatiën gegeven	" 11.912.665,—
Eigen Effecten en Syndicaten	" 11.019.529,47
Credietvereniging	f 62.425.025,17
Af: loopende Promessen	" 7.059.000,—
	" 55.366.025,17
Voorschotten tegen Onderpand of Borgtocht en Saldi Rek. Crt. f 49.894.360,36	
Af: loopende Promessen	" 1.425.000,—
	" 48.469.360,36
Voorschotten op Consignatiën	" 2.610.904,67
Gebouwen	" 4.532.292,97
Totaal	f 270.256.393,33

CREDIT

Kapitaal	f 35.500.000,—
Reservefonds	" 8.388.581,85
Buitengewone Reserve	" 1.700.000,—
Waarborgfonds Credietvereniging	" 5.613.552,50
Reserve Credietvereniging	" 2.593.606,20
	f 53.795.740,55
Aandeelhouders voor gedeponeerd als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B:	
Effecten	f 1.668.400,—
Contanten	" 15.500,—
in Leen-Depot Effecten	" 34.487.150,—
" Contanten	" 1.675.800,—
	" 36.155.550,—
Totaal Effecten	" 1.691.100,—
Totaal Contanten	" 1.903.602,42
Zieken- en Pensioenfonds	" 41.163.269,81
Deposito's	" 2.109.800,—
Prolongatie-Deposito's	" 2.062.536,44
Saldo te ontvangen en te leveren Fondsen	
Saldi Rekeningen Courant	f 82.210.966,62
" " " voor gelden in het Buitenland ..	" 15.552.456,78
" " " Credietvereniging	" 3.858.775,59
	" 101.622.198,99
Daggeldleeningen	" 900.000,—
De Nederlandsche Bank	" 4.040.488,10
Te betalen Wissels	" 22.765.051,71
Diverse Rekeningen	" 2.047.055,31
Totaal	f 270.256.393,33